

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему

«Прибуток підприємства та економічне обґрунтування напрямів його
підвищення»

Виконала здобувачка 4 курсу, групи ЗЕП-22
спеціальності 051 Економіка

Арістархова Аліна Романівна

Керівниця: докт. екон. наук, професор
Шахно Альона Юріївна

Рецензентка: канд. екон. наук, доцентка
Короленко Ольга Борисівна
(прізвище, ім'я по-батькові)

Кривий Ріг
2026

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами
Ступінь вищої освіти бакалавр
Спеціальність 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ:
зав. кафедри ЕОУП,
д-р екон. наук, проф.
Альона ШАХНО

« _____ » _____ 2026 рік

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачці

Арістарховій Аліні Романівні

1. Тема роботи «Прибуток підприємства та економічне обґрунтування напрямів його підвищення».
Керівниця теми Шахно Альона Юріївна, докт. екон. наук, професор.
Затверджені наказом по університету від «16» березня 2026 року № 148с.
2. Строк подання здобувачкою роботи: 19.06.2026.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, офіційні статистичні та аналітичні матеріали, а також фінансова звітність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 роки.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): теоретичні та методичні засади формування та використання прибутку підприємства; аналіз показників виробничо-господарської діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та його основних показників прибутковості; обґрунтування заходів щодо напрямів підвищення прибутковості досліджуваного підприємства.
5. Перелік графічного матеріалу: механізм формування чистого прибутку підприємства; основні техніко-економічні показники ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.; динаміка фінансових результатів компанії; показники прибутку та рентабельності; комплекс заходів щодо підвищення прибутковості підприємства, ефективність запропонованих заходів.

6. Дата видачі завдання

«17» березня 2026 року.

7. Консультація по розділах роботи:

Розділи	Консультантка	Підпис, дата	
		Завдання видала	Завдання прийняла
Розділ 1	проф. Шахно А.Ю.	12.04.2026	28.04.2026
Розділ 2	проф. Шахно А.Ю.	28.04.2026	15.05.2026
Розділ 3	проф. Шахно А.Ю.	15.05.2026	31.05.2026

Нормоконтроль

(підпис)

Альона ШАХНО

Календарний план виконання роботи

№	Назва етапу випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Співбесіда зі здобувачкою за тематикою роботи, узгодження переліку рекомендованої нормативної, інструктивної, навчальної літератури	17.03.2026	
2	Збір матеріалів до випускної кваліфікаційної роботи	18.03.2026 – 31.03.2026	
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної роботи	01.04.2026 – 11.04.2026	
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	12.04.2026 – 28.04.2026	
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	29.04.2026 – 15.05.2026	
6	Підготовка III розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	16.05.2026 – 31.05.2026	
7	Підготовка вступної частини та висновку	01.06.2026 – 04.06.2026	
8	Перевірка роботи керівницею та доопрацювання роботи	05.06.2026 – 09.06.2026	
9	Отримання відгуку керівниці	10.06.2026	
10	Перевірка роботи на унікальність авторського тексту за допомогою Інтернет-Системи Strikeplagiarism.com	11.06.2026 – 14.06.2026	
11	Отримання резолюції завідувачки кафедри про допуск до захисту	15.06.2026	
12	Отримання рецензії	16.06.2026 – 19.06.2026	
13	Захист роботи на засіданні Екзаменаційної комісії	23.06.2026	

Здобувачка

(підпис)

Аліна АРІСТАРХОВА

Наукова керівниця

(підпис)

Альона ШАХНО

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу за темою: «Прибуток підприємства та економічне обґрунтування напрямів його підвищення».

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота: 93 с., 11 табл., 20 рис., 38 формул, 56 джерел, 10 додатків.

Об'єкт дослідження: виробничо-господарська діяльність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та процеси формування й використання його прибутку.

Мета роботи: дослідження теоретичних і практичних аспектів формування прибутку підприємства та економічне обґрунтування напрямів його підвищення. Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні аспекти формування, розподілу та використання прибутку підприємства, а також методи й напрями підвищення ефективності діяльності підприємства з метою зростання його прибутковості.

Методи дослідження: аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, економіко-статистичний аналіз, факторний аналіз, графічний метод, методи фінансового аналізу та економічного обґрунтування управлінських рішень.

У даній кваліфікаційній роботі було детально проаналізовано теоретичні напрацювання з питань формування та використання прибутку підприємства, визначено методи аналізу та оцінки прибутковості підприємства. На прикладі ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» здійснено аналіз його виробничо-господарської діяльності та техніко-економічних показників. Проаналізовано показники прибутковості діяльності підприємства та виявлені фактори впливу на результативні показники компанії. Розроблено заходи щодо підвищення прибутку діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Внаслідок реалізації програми заходів, спрямованих на підвищення прибутковості діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», можливо отримати загальний економічний ефект в розмірі 1034,66 тис. грн. Реалізація даних заходів сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства та зростанню його конкурентних переваг в ринкових умовах.

В роботі при розрахунках використано програмний продукт Microsoft Office Excel.

ПІДПРИЄМСТВО, ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, АНАЛІЗ,
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ФАКТОРИ,
ЕФЕКТИВНІСТЬ

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Аналіз теоретичних напрацювань з питання формування та використання прибутку підприємства та його ролі у сучасних умовах господарювання.....	9
1.2. Методи аналізу та оцінки прибутковості підприємства.	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ».....	38
2.1. Техніко-економічна характеристика ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та його фінансових показників	38
2.2. Аналізування основних показників прибутковості підприємства.....	53
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	67
3.1. Встановлення факторів впливу на результативні показники роботи підприємства	67
3.2. Обґрунтування пропозицій щодо напрямів підвищення прибутковості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».....	73
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання прибуток є основним узагальнюючим показником ефективності діяльності підприємства та важливим джерелом його фінансового розвитку. Саме прибуток забезпечує можливість розширення виробництва, модернізації основних засобів, впровадження інноваційних технологій, підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення ринкових позицій підприємства. Від рівня прибутковості залежить фінансова стійкість суб'єкта господарювання, його інвестиційна привабливість та здатність ефективно функціонувати в умовах динамічних змін зовнішнього середовища. Оцінка прибутку відіграє вирішальну роль у розумінні його значення в економічному розвитку суб'єктів господарювання. Прибуток є основним джерелом фінансування для розвитку науково-технічного прогресу, вдосконалення інфраструктури та виробництва, а також підтримки різних інвестиційних проектів.

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується високим рівнем конкуренції, нестабільністю економічних процесів, інфляційними коливаннями, порушенням логістичних зв'язків та впливом воєнних дій. За таких умов особливого значення набуває проблема забезпечення стабільного зростання прибутку підприємств, своєчасне виявлення факторів впливу на фінансові результати, пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності виробництва та розробки економічно обґрунтованих заходів щодо покращення фінансових результатів діяльності, що є необхідними умовами успішного функціонування та довгострокового розвитку суб'єктів господарювання.

Питання формування, розподілу та використання прибутку, а також визначення напрямів його зростання знайшли відображення у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких: Баканова М.І., Бланк І.А., Бойчик І.М., Бутинець Ф.В., Власова Н.О., Денисенко Л.О., Зінченко О.А., Ковальова В.В., Кривицька О.Р., Круглова О.А., Кучерявенко Ю.О., Мазаракі А.А., Мацелик М.О., Новицький А.М., Онищук Н.Ю., Пігуль Н.Г.,

Поддергін А.М., Самсонова С.В., Сидяга Б.В., Тельнова Є. Ю., Ткаченко Є.Ю., Шеремет А.Ю. та багатьох інших вчених-економістів.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена необхідністю дослідження механізмів формування прибутку підприємства, оцінки ефективності його діяльності та розробки економічно обґрунтованих заходів щодо підвищення прибутковості в сучасних умовах господарювання.

Метою кваліфікаційної (бакалаврської) роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів формування прибутку підприємства та економічне обґрунтування напрямів його підвищення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити економічну сутність прибутку підприємства та його роль у ринковій економіці;
- розглянути методичні підходи до аналізу та оцінки прибутковості підприємства;
- надати техніко-економічну характеристику ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та його фінансових показників;
- проаналізувати основні показники прибутковості підприємства;
- встановити фактори впливу на результативні показники роботи підприємства
- обґрунтувати пропозиції щодо напрямів підвищення прибутковості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»;
- оцінити економічну ефективність запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження є виробничо-господарська діяльність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та процеси формування й використання його прибутку.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та практичні аспекти формування, розподілу та використання прибутку підприємства, а також методи й напрями підвищення ефективності діяльності підприємства з метою зростання його прибутковості.

У процесі дослідження використано такі методи: аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, економіко-статистичний аналіз, факторний аналіз, графічний метод, методи фінансового аналізу та економічного обґрунтування управлінських рішень.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, підручники, навчальні посібники, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, фінансова звітність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 рр., мережа Інтернет та інші інформаційні джерела.

Практичне значення одержаних результатів дослідження кваліфікаційної роботи полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення прибутковості підприємства, які можуть бути використані для вдосконалення системи управління фінансовими результатами та забезпечення стабільного зростання прибутку в умовах нестабільного економічного середовища.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Аналіз теоретичних напрацювань з питання формування та використання прибутку підприємства та його ролі у сучасних умовах господарювання

Прибуток підприємства є однією з найважливіших економічних категорій ринкової економіки, що характеризує кінцевий фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання. Він відображає ефективність використання ресурсів підприємства, рівень організації виробництва, конкурентоспроможність продукції та результативність управлінських рішень. У сучасних умовах господарювання прибуток виступає основним джерелом розвитку підприємства, забезпечення його фінансової стійкості, інвестиційної активності та підвищення ринкової вартості.

Економічна сутність прибутку полягає у перевищенні доходів підприємства над його витратами. Прибуток є частиною чистого доходу, створеного у процесі виробничо-господарської діяльності, який залишається у розпорядженні підприємства після покриття всіх витрат та обов'язкових платежів. Він є не лише показником ефективності функціонування підприємства, а й стимулом до розвитку виробництва, впровадження інновацій, підвищення продуктивності праці та покращення якості продукції.

У науковій літературі прибуток розглядається як багатофункціональна економічна категорія, що виконує низку важливих функцій: оціночну, стимулюючу, розподільчу та фінансову. Оціночна функція полягає у визначенні результативності діяльності підприємства. Стимулююча функція сприяє зацікавленості суб'єктів господарювання у підвищенні ефективності виробництва та зниженні витрат. Розподільча функція забезпечує формування доходів держави, власників і працівників підприємства. Фінансова функція пов'язана із забезпеченням самофінансування та розширеного відтворення.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1: «прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати». Там же в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: «Дохід – збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена» [2].

Більш детально поняття прибутку розглядається у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку МСБО 1 «Подання фінансової звітності», загальний сукупний прибуток трактується як зміна у власному капіталі впродовж періоду у результаті операцій та інших подій за виключенням операцій із власниками, якщо останні діють відповідно до прав та обов'язків власників [3].

Науковці розрізняють економічний та бухгалтерський прибуток. Згідно з «Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку», прибуток визначається як різниця між доходом підприємства та його реальними витратами, що відповідає бухгалтерському прибутку. Водночас економісти використовують поняття економічного прибутку для оцінки економічного успіху підприємства, яке визначається як різниця між доходом компанії та всіма альтернативними витратами [18].

В умовах динамічного розвитку конкурентного середовища значення прибутку в господарській діяльності підприємства постійно посилюється. Саме прибуток виступає основним мотивом здійснення підприємницької діяльності та забезпечує реалізацію інтересів усіх учасників господарського процесу: власників підприємства, працівників, інвесторів і держави. Він є важливим чинником економічної стабільності підприємства та основою його фінансової самостійності. Рівень прибутковості безпосередньо впливає на результативність діяльності підприємства, зміцнення його конкурентних переваг і покращення позицій на ринку.

Прибуток – важлива категорія ринкової економіки, привертає увагу дослідників накопичує навколо себе цілу низку різних підходів щодо визначення його сутності. Прибуток суб'єктів господарювання відіграє провідну роль в фінансовій діяльності самих господарств, так і в у фінансовій системі країни в цілому, тому неодмінно привертає увагу.

Основні завдання прибутку представлено на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 - Основні завдання прибутку

Наразі існує кілька тлумачень поняття прибутку, які відрізняються у вітчизняних та міжнародних авторів. З еволюційним розвитком економіки трансформувався і підхід до визначення сутності прибутку. Розглянемо основні етапи та підходи до нього різних вчених. У сучасних умовах серед вчених-економістів існують різні точки зору щодо поняття прибуток, однак при цьому значна частина вчених характеризує прибуток лише з кількісного боку.

Як фундаментальну основу визначення питання про походження прибутку, основоположники класичної школи А. Сміт, Дж. Ст. Мілль брали до розгляду історичну і юридичну основу володіння землею або капіталом (засобами виробництва, матеріалами, коштами).

А. Сміт, шотландський філософ та економіст XVIII століття, вперше запропонував визначення прибутку як окремої економічної категорії. Він розглядав прибуток як винагороду за підприємництво та схильність до ризику, що виникає, коли підприємець інвестує капітал у виробництво товарів чи послуг, отримуючи прибуток як винагороду за ділову ініціативу та ефективність. Сміт наголошував, що ринкова конкуренція знижує рівень прибутку, оскільки підприємці прагнуть підвищити свій прибуток та конкурентоспроможність [11].

Дж. С. Мілль в свою чергу заявляв, що заробітна плата є винагородою за працю, а прибуток винагородою за її утримання, тобто це була частка доходу, яку можна витратити на забезпечення власних потреб або за рахунок якої можна збільшити своє багатство. Дж. С. Мілль доходив висновку, що прибуток повинен бути достатнім для забезпечення трьох цілей: забезпечувати достатній еквівалент на утримання, відшкодування за ризик і винагороду за працю [15].

Жан-Батист Сей, ключова фігура класичної школи економіки, розглядав прибуток як винагороду за створення нових цінностей в економіці. Згідно з його теорією, прибуток виникає не лише завдяки ефективній організації виробництва, але й завдяки створенню нових ринків та розробці нових продуктів і послуг. Давид Рікардо, наступний економіст класичної школи, розглядав валовий прибуток як складову вартості товарів, вважаючи його суттєвою частиною ціни продукту. Він також зазначав, що конкуренція обмежує розмір прибутку [32].

Л. Вальрас, представник маржиналістської теорії, розглядав прибуток як складову вартості продукту, що виникає внаслідок виробничих витрат, припускаючи, що в умовах ринкової рівноваги прибуток підприємця нормалізується до рівня, що компенсує виробничі витрати та винагороду за капіталовкладення [13]. Ірвінг Фішер, американський економіст, розглядав прибуток як мотиваційний фактор для підприємців, досліджуючи його зв'язок

з іншими економічними показниками, такими як інфляція, процентні ставки та інвестиції [14].

У вченні В. Парето прибуток розглядається як елемент, що забезпечує максимальну вигоду для всіх учасників економіки, зокрема шляхом досягнення «Парето-оптимальності», де покращення одного підприємства призводить до зменшення прибутку іншого [15]. Джон Мейнард Кейнс інтерпретував прибуток через призму інвестицій та споживання, підкреслюючи роль державного втручання у стимулюванні економічного зростання [16].

Неокласичний економіст Дж. Брюс Кларк підкреслював важливість прибутку як фундаментального елемента капіталістичної економіки, досліджуючи його роль у накопиченні капіталу та економічному зростанні [17]. Альфред Маршалл у своїх роботах з розподілу економічного прибутку досліджував роль державного втручання в економіку для досягнення оптимального рівня виробництва та розподілу прибутку, зокрема через податки [18].

Ф. Хайєк зазначав, що прибуток стимулює підприємців до інновацій та ефективного використання ресурсів, стверджуючи, що ринкові механізми є ефективнішими за централізоване планування [19].

Прибуток відіграє вирішальну роль в підприємницькій діяльності і є одним з головних показників діяльності підприємства. Він характеризує можливість інноваційного розвитку, реконструкції та модернізації його виробництва.

Д. Рікардо вважав, що праця робітників є основною складовою отримання прибутку. Він стверджував, що працівник створює своєю діяльністю цінність більшу, ніж отримує у якості заробітної плати. Д. Рікардо стверджував, що прибуток – це перевищення цінності над заробітною платою, вважав, що зростання призводить до зменшення прибутку і, навпаки, коли прибуток зростає, то зарплата знижується [12].

Також визначенням сутності прибутку присвячені роботи вітчизняних економістів. Так А. М. Піддєрьогін розглядав прибуток як частину додаткової вартості, що виробляється та реалізується, готову до розподілу після реалізації продукту [10]. С. Ф. Покропивний визначав прибуток як частину доходу після покриття всіх витрат підприємства, зазначаючи, що це не повністю розкриває економічну природу прибутку [11].

Н. Д. Баб'як наголошував, що прибуток відображає ефективність виробничої діяльності, зокрема через поєднання виробничих факторів та корисної виробничої діяльності господарюючих суб'єктів [12].

І. М. Бойчик визначає прибуток як частину чистого доходу, що залишається підприємству після відшкодування усіх витрат, пов'язаних із виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності [19].

На думку О.В. Єфімова, прибуток – це змінена форма додаткової вартості, виробленої, реалізованої, готової до розподілу, що сформована під час суспільного відтворення для задоволення різних інтересів підприємства та його власників [16, с. 262-263].

Актуальним, на наш погляд, є визначення С.В. Мочерного про те, що прибуток – перетворена похідна форми додаткової вартості, яка з кількісного аспекту є різницею між ціною продажу товарів і витратами капіталу на її виготовлення [10]. Адже незаперечним фактом є те, що кількісно прибуток відображається як різниця між ціною товару та витратами на його виготовлення, однак вчений, цілком доречно, зауважує, що прибуток відображає перетворену похідну форму додаткової вартості. За визначенням [21] прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб досягти певного результату при мінімальних ресурсних витратах.

За визначенням А.А. Мазаракі, прибуток як економічний показник – різниця між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, послуг), між обсягом отриманого виторгу та сумою витрат на виготовлення та реалізацію

продукції. Однак, перераховані вище трактування вітчизняних вчених характеризують поняття прибутку, насамперед, з кількісного боку, що є очевидним, проте при цьому не розкривається його економічна природа.

Й. М. Петрович вважає прибуток основним джерелом збагачення власників підприємства, збільшення та покращення виробництва.

Л.І. Шваб характеризує прибуток як узагальнюючий фінансовий показник діяльності підприємства, це та частина його виторгу, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства.

А.Д. Шеремет визначає, що прибуток – це основне внутрішнє джерело, яке забезпечує розвиток підприємства.

На думку Н.Б. Ярошевича [8], прибуток є метою підприємницької діяльності й джерелом витрат на розвиток виробництва. Прибуток і його рівень характеризує ефективність виробництва, збиток засвідчує неефективне господарювання. Прибуток являє собою перевищення валових доходів над валовими витратами.

Таким чином, дослідження різних вчених щодо поняття прибутку демонструють відсутність єдиного підходу до його визначення, підкреслюючи складність та багатогранність цієї економічної категорії.

Отже, опрацювання наукових підходів дало нам змогу визначити сутність категорії «прибуток» — це та частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства, є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Характеризуючи перевищення надходжень над витратами, прибуток виражає мету підприємницької діяльності і береться за головний показник її результативності (ефективності). Уся діяльність підприємства спрямується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізувати його величину на певному рівні.

Залежно від формування та розподілу виокремлюють кілька видів прибутку. Насамперед розрізняють загальний прибуток і прибуток після оподаткування. Загальний прибуток — це весь прибуток підприємства, одержаний від усіх видів діяльності, до його оподаткування та розподілу. Такий прибуток інакше називають балансовим. Прибуток після оподаткування, тобто прибуток, що реально поступає в розпорядження підприємства, має поширену у вітчизняній літературі та практиці назву — чистий прибуток.

У зарубіжній економічній теорії та підприємництві загальноживаними є поняття валового, маржинального та операційного прибутку [17].

Валовий прибуток — це різниця між виручкою та виробничими витратами (собівартістю продукції, визначеною калькулюванням за неповними витратами). Це поняття включає власне прибуток і так звані невиробничі (адміністративні, комерційні) витрати.

Операційний прибуток, що його часто називають чистим прибутком, дорівнює валовому прибутку за мінусом невиробничих витрат.

Маржинальний прибуток характеризує обсяг виручки від продажу продукції за мінусом змінних витрат. Він включає власне прибуток і постійні витрати. Отже, такий прибуток за величиною збігатиметься з валовим прибутком, коли калькулювання здійснюватиметься лише за змінними витратами.

Необхідно зазначити, що прибуток як важлива категорія ринкових відносин, визначає такі функції:

- 1) характеризує економічний ефект – кінцевий фінансовий результат;
- 2) прибуток відіграє стимулювальну функцію – він водночас є фінансовим результатом й основним елементом фінансових ресурсів підприємства;
- 3) прибуток джерело формування бюджетів різних рівнів [8].

Функції прибутку представлені на рис. 1.2.

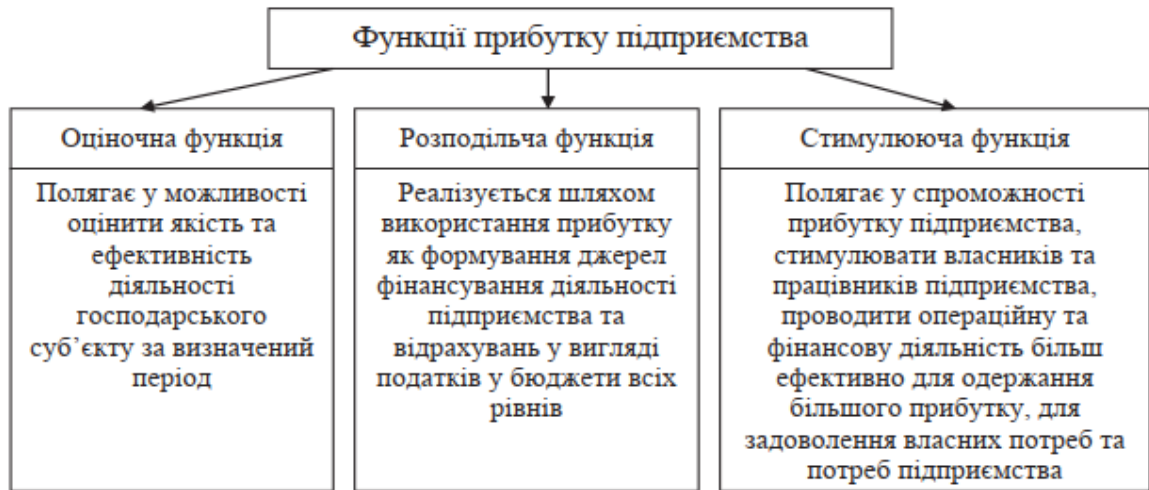

Рисунок 1.2 – Функції прибутку підприємства

Вирішальним критерієм визначення реальної прибутковості підприємства вважають величину економічного прибутку. Економічний прибуток становить винагороду за підприємницьку діяльність. Він виникає тоді, коли загальна виручка перевищує всі зовнішні та внутрішні витрати, включаючи в останні нормальний прибуток на капітал у вигляді відсотка. Узагальнюючим показником усієї діяльності підприємства є чистий прибуток, який визначають як частину загального, або балансового, прибутку підприємства, що залишилася у його розпорядженні після сплати податків, рентних та інших платежів до бюджету. Найпоширенішими видами прибутку, що виокремлюються науковцями, є такі:

1. Валовий прибуток.
2. Прибуток від звичайної діяльності, прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), операційний прибуток (прибуток до виплати відсотків і податків), оподаткований прибуток, маржинальний прибуток.
3. Чистий прибуток.
4. Нерозподілений прибуток.
5. Економічний прибуток, балансовий прибуток.
6. Прибуток на акцію, прибуток від фінансових операцій, надзвичайний прибуток, бухгалтерський прибуток, прибуток до виплати податків.
7. Прибуток від інвестицій [6, с. 39-40; 7].

Рівень та сума прибутку формується під дією факторів, що мають позитивний та негативний вплив. Формування прибутку підприємства залежить від значної кількості внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів належать обсяг виробництва та реалізації продукції, рівень собівартості, ефективність використання основних засобів і трудових ресурсів, продуктивність праці, система управління підприємством. Серед зовнішніх факторів важливе значення мають рівень конкуренції, податкова політика держави, інфляційні процеси, зміни ринкової кон'юнктури, економічна та політична ситуація в країні.

Всі фактори, що впливають на рівень прибутку підприємства, поділяються на зовнішні і внутрішні. Класифікація факторів впливу на величину прибутку підприємства представлено на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Класифікація факторів впливу на величину прибутку

На сьогоднішній день економічний стан українських підприємств характеризується як стан, в якому підприємствам потрібно вести постійну боротьбу за виживання. Питання розробки стратегічних напрямів для стійкого отримання прибутку в умовах зовнішнього середовища стає все більш

актуальним. Планування прибутку – це розробка системи заходів, спрямованих на забезпечення отримання прибутку в необхідних обсягах і ефективно його використання відповідно до завдань розвитку підприємства в майбутньому. Стратегія планування отримання прибутку на підприємстві в довгостроковій перспективі створює для підприємства стійкі конкурентні переваги.

Одним із найважливіших завдань підприємства є оптимальне управління прибутком. Процес управління прибутком підприємства переслідує певні цілі. До них відносяться:

- максимізація накопиченого капіталу власників;
- підтримка прийнятого рівня самофінансування підприємства;
- забезпечення конкурентоспроможності;
- забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства;
- максимізація ринкової вартості;
- підтримка інвестиційної привабливості підприємства.

Система управління прибутком суб'єктів господарювання представлена на рис. 1.4.

Рисунок 1.4 - Система управління прибутком суб'єктів господарювання

Система організаційного забезпечення управління прибутком, яка відіграє велику роль, складається з взаємозалежної сукупності внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, що забезпечують розробку й прийняття управлінських рішень щодо окремих аспектів формування прибутку та несуть відповідальність за результати цих рішень.

Механізм управління прибутком підприємства представлено на рис. 1.5.

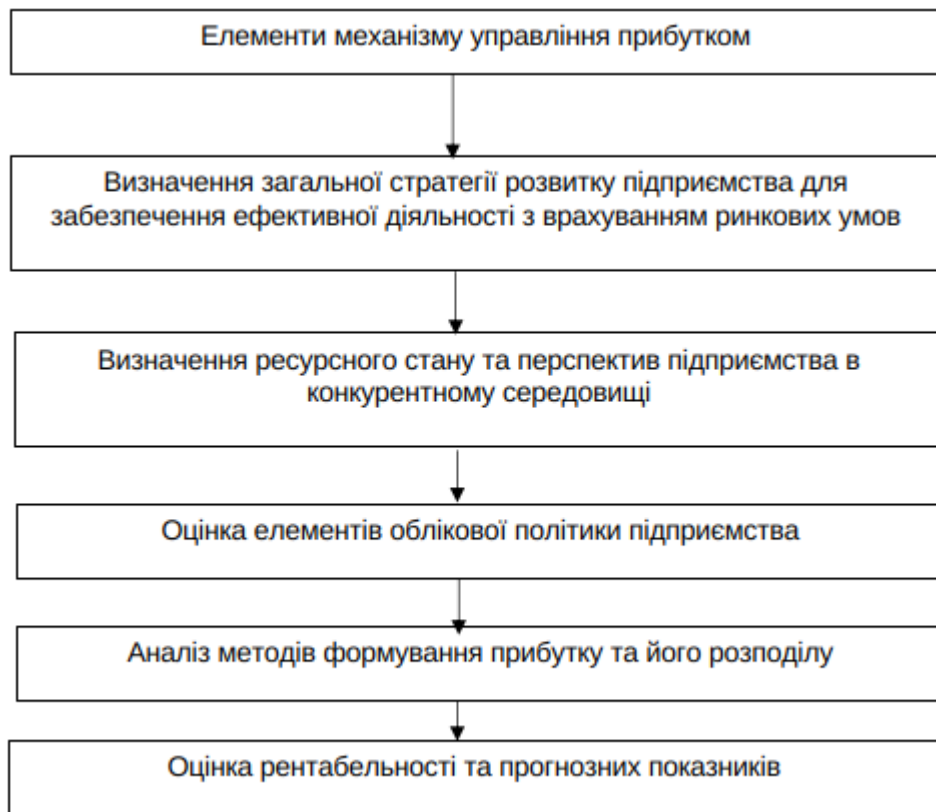

Рисунок 1.5 – Механізм управління прибутком

Існують більш ефективні структурні підрозділи підприємства – центри відповідальності, на формування яких базується останнім часом організаційне забезпечення управління прибутком. Персоніфікація відповідальності за прийняття рішень є вихідним моментом створення системи управління прибутком.

Формування прибутку в Україні характеризується таким порядком [8]:

- визначення фінансових результатів діяльності;
- обчислення собівартості продукції (робіт, послуг);
- обчислення загальногосподарських витрат;

– визначення прибутку (збитку) від фінансових операцій та іншої діяльності.

Важливими критеріями, які необхідно обов'язково враховувати у процесі формування стратегії управління прибутком підприємства є базова економічна стратегія та стадія життєвого циклу суб'єкта господарювання, які визначають ключові напрями реалізації управлінського впливу на прибуток підприємства для забезпечення підвищення прибутковості, ринкової вартості та економічного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Концептуальні засади стратегічного управління прибутком виділяють такі етапи: стратегічне планування, стратегічна організація і стратегічний контроль. Виділяють наступні типи стратегій управління прибутком підприємства [6, с. 98-99]:

1. Агресивна (наступальна) – передбачає забезпечення максимізації рівня реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) через стимулювання збуту з метою підвищення рівня прибутку підприємства

2. Захисна - забезпечує контроль витрат для збільшення прибутку підприємства як різниці між абсолютною величиною доходів та витрат (є ефективною у довгостроковій преспективі).

3. Диверсифікована – є вираженням компромісу між агресивною і захисною стартегіями, що в свою чергу дає змогк взаємоузгодити переваги та недоліки обох типів стратегій управління прибутком.

Отже, отримання прибутку і його максимізація є кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства. Саме тому, стратегічне управління прибутком підприємства являється важливим чинником функціонування підприємства і основою досягнення цілей підприємства. Таким чином, при стратегічному управлінні прибутком необхідно враховувати специфіку, аспекти розвитку підприємства, етап життєвого циклу і стратегію управління підприємством, і вже виходячи з цього формувати і обирати ту чи іншу стратегію управління прибутком задля ефективної діяльності підприємства та забезпечення бажаного рівня прибутку.

1.2. Методи аналізу та оцінки прибутковості підприємства

У сучасній практиці для оцінки ефективності результатів діяльності використовують:

- 1) методи моделювання прибутку: прямий поасортиментний, аналітичний, нормативний, факторний, беззбитковий та екстраполяції;
- 2) методи маржинального аналізу доходу: «директ-костинг», відносний та абсолютний виробничий важіль;
- 3) систему показників оцінки рентабельності: рентабельність активів, власного капіталу, зобов'язань і реалізації, витрат і продукції [8].

Для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів.

Прибуток – один із головних критеріїв ефективності господарської діяльності підприємства. Прибуток – це частина чистого доходу, що залишається підприємству після відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності.

В умовах ринку прибуток є джерелом усіх фінансових ресурсів підприємства. Величина прибутку характеризує фінансові результати роботи підприємства та визначає його фінансовий стан. Види прибутку представлені на рис. 1.6.

Рисунок 1.6 – Види прибутку підприємства

Залежно від формування та розподілу розраховують декілька видів прибутку:

- валовий;
- від операційної діяльності;
- від звичайної діяльності до оподаткування;
- від звичайної діяльності;
- чистий.

Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Операційні витрати включають:

- адміністративні витрати – це загальногосподарські витрати.
- витрати на збут – це витрати на рекламу тощо.
- інші операційні витрати – це собівартість реалізованих виробничих запасів, сумнівні борги, витрати від знецінення запасів, витрати від операційних курсових різниць, економічні санкції.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

До фінансових та інших витрат належать:

- сплата відсотків - в позиковий капітал;
- витрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів;
- інші витрати і витрати, не пов'язані з операційною діяльністю.

Прибуток від звичайної діяльності визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків із прибутку. Збиток від звичайної діяльності дорівнює збитку від звичайної

діяльності до оподаткування та сумі податків на прибуток.

Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку.

Чистий прибуток – це прибуток, що надходить у розпорядження підприємства після сплати податків на прибуток.

Прибуток будь-якого підприємства формується за рахунок таких джерел:

- прибуток від реалізованої продукції (прибуток від операційної діяльності = виручка від реалізації продукції без ПДВ – повна собівартість продукції);

- прибуток від продажу майна, від продажу матеріальних і нематеріальних активів, цінних паперів інших підприємств тощо. (Ціна продажу – залишкова вартість об'єкта, який продається);

- прибуток від позареалізаційних операцій – прибуток від спільної діяльності підприємства, відсотки за придбаними акціями і іншими цінними паперами, штрафи, доходи від володіння борговими зобов'язаннями

Нині використання чистого прибутку (напрямок і пропорції) визначається самостійно кожним підприємством.

Функції прибутку:

1. Оцінка економічного ефекту, одержаного від діяльності підприємства.
2. Джерела розвитку виробництва.
3. Стимул ефективного функціонування підприємства.
4. Наповнення бюджетів різних рівнів, як орієнтир доцільного розподілу ресурсів у суспільстві.

При плануванні нормативів враховуються:

1. Фінансові вимоги держави.
2. Завдання розширеного відтворення виробничих фондів.
3. Можливість використання кредитних джерел для капітальних вкладень.

4. Обсяг засобів (коштів), що призначені для поповнення фондів цільового призначення.

Механізм формування чистого прибутку представлено на рис. 1.7.

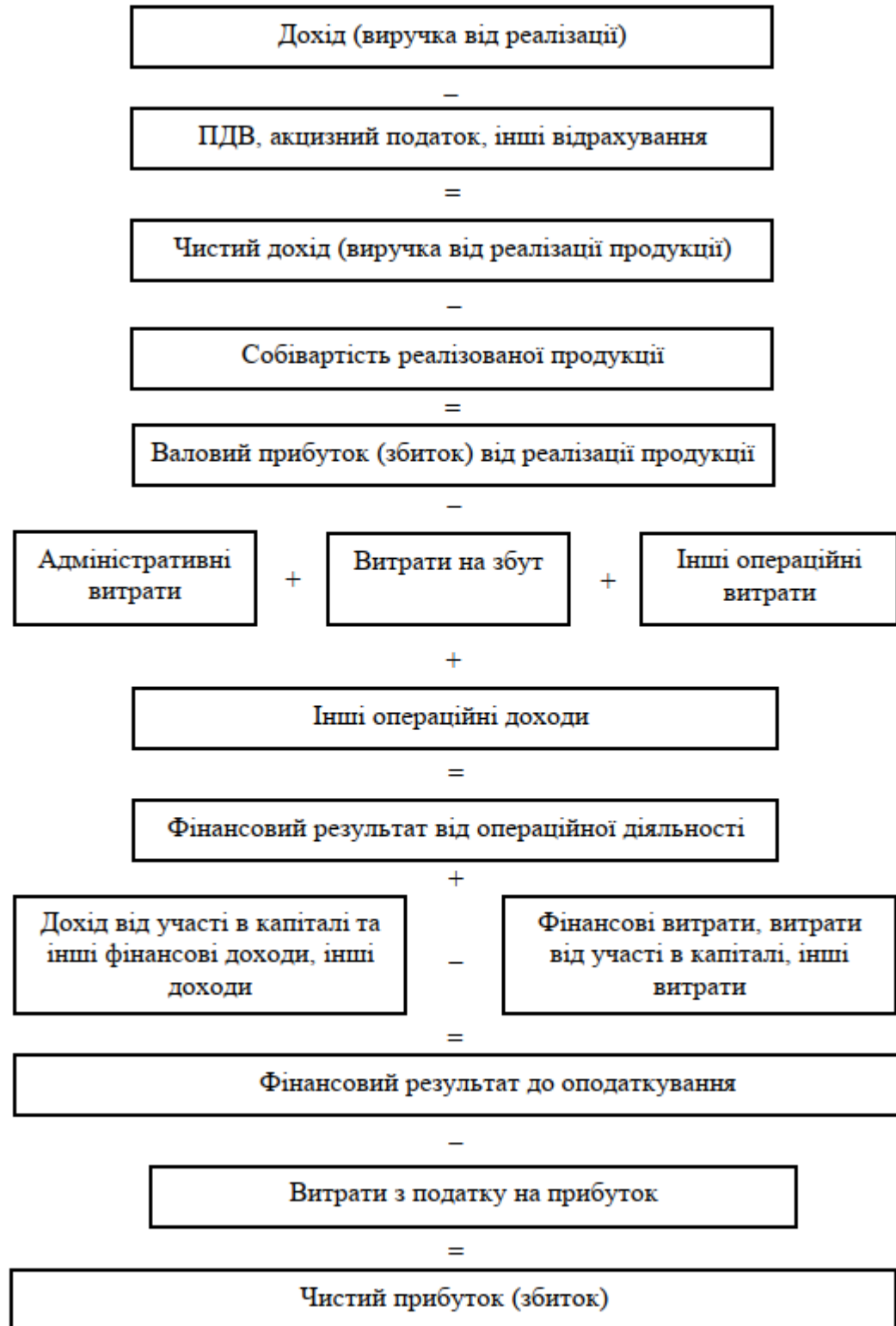

Рисунок 1.7 – Механізм формування чистого прибутку підприємства

У фінансовій політиці підприємства важливе місце займає розподіл і використання одержуваного прибутку як основного джерела фінансування інвестиційних потреб і задоволення економічних інтересів власників (інвесторів).

Основні показники рентабельності можна об'єднати в такі групи:

- показники рентабельності капіталу (активів);
- показники рентабельності продукції;
- показники, розраховані на основі потоків наявних грошових коштів

[16].

Напрями використання чистого прибутку представлено на рис. 1.8.

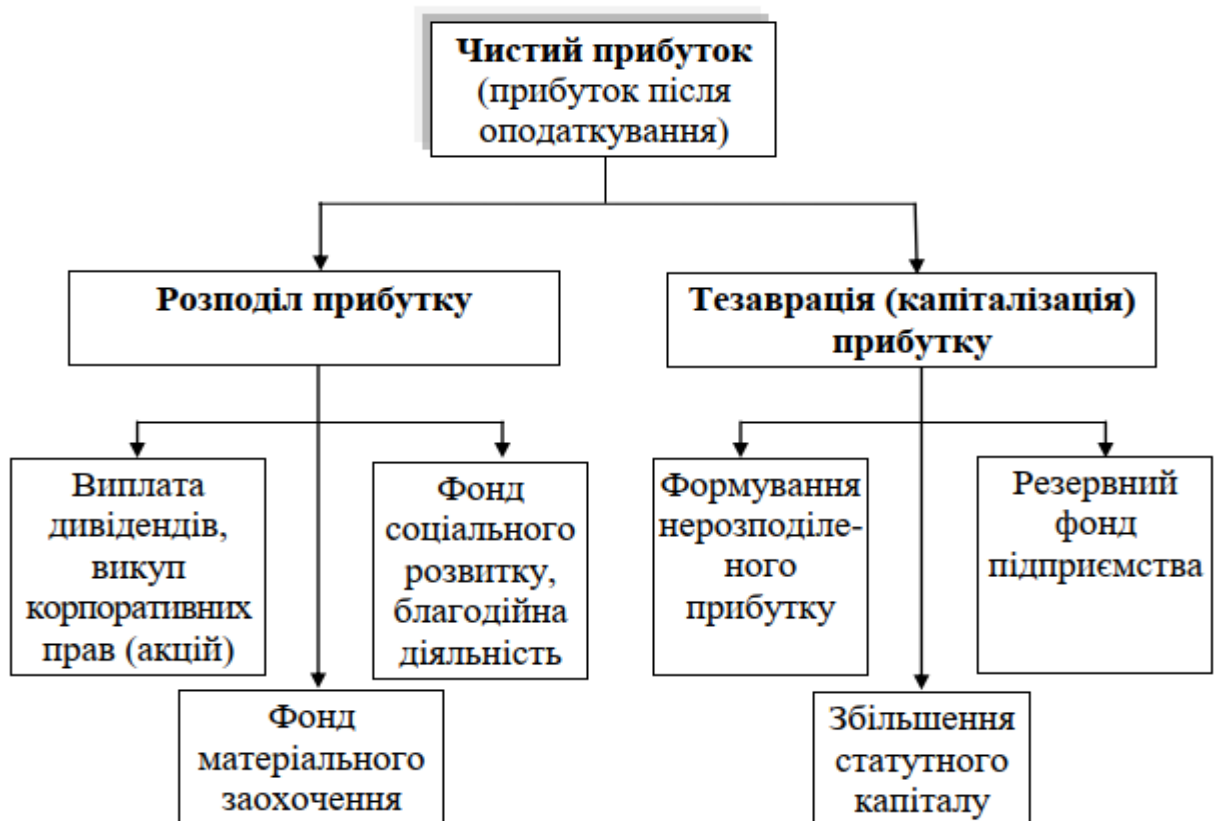

Рисунок 1.8 – Напрями використання чистого прибутку [37].

Прибуток є ключовим показником фінансових результатів діяльності підприємства та основою для оцінки ефективності його функціонування. Він відображає здатність підприємства генерувати дохід, покривати витрати та забезпечувати подальший розвиток. З метою аналізу фінансового стану та

рівня рентабельності доцільно використовувати систему показників прибутку, які характеризують результати господарювання на різних етапах формування доходів і витрат [15].

Чистий дохід від реалізації:

$$\text{ЧД}_{\text{реаліз.}} = \text{Кількість реаліз. прод} \times \text{Ціна реаліз. од.} \quad (1.1)$$

Чистий дохід від реалізації продукції визначається як сума доходу від реалізації за вирахуванням податків, знижок, повернень та інших вирахувань з доходу.

Валовий прибуток:

$$\text{ВП} = \text{ЧД}_{\text{реаліз.}} - \text{Виробн. соб-ть реаліз. прод.} \quad (1.2)$$

Характеризує різницю між чистим доходом від реалізації та виробничою собівартістю реалізованої продукції.

Операційний прибуток:

$$\text{ОП} = \text{ВП} + \text{Інші операц. доходи} - \text{Адмін. витр.} - \text{Витр. на збут} - \text{Інші операц. витр.} \quad (1.3)$$

Відображає фінансовий результат операційної діяльності підприємства з урахуванням адміністративних, збутових та інших операційних витрат і доходів [17].

Прибуток від звичайної діяльності:

$$\text{Приб. від звич. діял.} = \text{ОП} + \text{Фін. доходи} - \text{Фін. витр.} + \text{Інші доходи} - \text{Інші витр.} \quad (1.4)$$

Показує результат звичайної господарської діяльності з урахуванням фінансових та інших доходів і витрат.

Прибуток до оподаткування:

Приб. до оподатк.=Приб. від звич. діял.+Надзвич. доходи-Надзвич. Витр. (1.5)

Відображає фінансовий результат до сплати підприємством податку на прибуток та інших обов'язкових платежів.

Чистий прибуток:

$$\text{ЧП} = \text{Приб. до оподатк.} - \text{Податок на приб.} \quad (1.6)$$

Чистий прибуток є кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства після сплати обов'язкових податкових платежів. Використовується для оцінки підсумкової ефективності, а також формування нерозподіленого прибутку [16].

Величина прибутку по товарній продукції визначається за формулою (1.7):

$$\Pi_T = Y_T - C_T = \sum_{i=1}^n Q_{ti} (\Pi_{ti} - C'_{ti}) \quad (1.7)$$

де Π_T - вартість товарної продукції за період;

C_T – повна собівартість продукції за період (врахована в кошторисі витрат на виробництво);

C'_{ti} – повна собівартість одиниці товарної продукції за період.

Перейдемо до аналізу прибутку (збитку) від операційної діяльності, та зазначимо, що деякі зміни у прибутку від реалізації можуть бути обумовлені наступним чином:

- зміни обсягу продажів;
- коливанні собівартості продукції, що була реалізована;
- зміни в структурі продажів товарів;
- коливанні цін на відповідну продукцію [38].

Загальновідома факторна рівність для прибутку від реалізації конкретного виду товарів формується наступним чином:

$$\Pi = B \times (\Pi_{\text{од}} - C), \quad (1.8)$$

де B – представляє собою кількість виготовленої продукції в кілограмах (кг) або інших відповідних одиницях вимірювання [34];

$\Pi_{\text{од}}$ – позначає ціну одиниці товару в гривнях (грн);

C – означає собівартість одиниці продукції, виражену в гривнях (грн)..

Для обчислення загальної різниці прибутку від реалізації відповідного виду продукції, формуємо наступне рівняння:

$$\Delta\Pi_{\text{опер}} = \Pi_{\text{факт}} - \Pi_0, \quad (1.9)$$

де $\Delta\Pi_{\text{опер}}$ – різниця у прибутку від реалізації продукції (операційна діяльність), грн.;

$\Pi_{\text{факт}}$ – фактично отриманий прибуток від реалізації протягом конкретного періоду, грн.;

Π_0 – основна сума виручки від продажу реалізованої продукції, грн.

Для оцінки впливу ціни на прибуток від операційної діяльності, необхідно провести наступні розрахунки:

$$\Delta\Pi_{\text{ц}} = \Pi_{\text{д}} - \Pi_{\text{факт}}, \quad (1.10)$$

де $\Pi_{\text{д}}$ – виручка від дійсно реалізованої продукції, грн.

Для розрахунку впливу витрат, пов'язаних з виробництвом або створенням продукції, на зміну прибутку від реалізації продукції, запропонуємо наступну рівність:

$$\Delta\Pi_{\text{в}} = \Pi_{\text{в}} - \Pi_{\text{д}}, \quad (1.11)$$

де $\Pi_{\text{в}}$ – витрати на виробництво дійсно реалізованої продукції, грн.

Для вирішення впливу структурних змін на прибуток потрібно провести розрахунок за такою формулою:

$$\Delta\Pi_{\text{с/з}} = (\Pi_{\text{б}} - \Pi_{\text{ф}}) - \Delta\Pi_{\text{опер}}, \quad (1.12)$$

де $\Pi_{\text{б}}$, $\Pi_{\text{ф}}$ – розбіжність між величиною вихідного (базового) та фактичного значення прибутку, грн.

Тепер перейдемо до аналізу прибутку від фінансової та інвестиційної діяльності, та зазначимо, що при аналізі прибутку, який утворюється внаслідок реальних інвестицій, необхідно вирішити наступні завдання:

- вивчити тенденції та структуру прибутку, отриманого внаслідок реальних інвестицій;
- оцінити, наскільки виконані плани стосовно прибутку від реальних інвестицій;
- здійснити факторний аналіз, який допоможе визначити чинники, які вплинули на зміну прибутку від реальних інвестицій;
- визначити шляхи та напрями для підвищення прибутковості реальних інвестицій.

Чинники, які можуть призвести до зміни прибутку, отриманого внаслідок реальних інвестицій, включають такі аспекти:

- можливе впливання обсягу інвестицій на прибуток;
- можлива зміна структури капіталовкладень та їх можливий вплив на прибуток фірми;
- постійний вплив зміни рентабельності грошових інвестицій на прибуток компанії.

Для розрахунку відображення структури та якості на зміну прибутку інвестиційних вкладень, необхідно [37]:

$$\Delta\Pi_i^{c/3} = \Pi_i^{\phi} - \Pi_i^{\beta}, \quad (1.13)$$

де Π_i^{β} , Π_i^{ϕ} – величина вихідного, тобто базового та фактичного прибутку від реальних капіталовкладень, грн.

Для оцінки впливу зміни обсягу інвестиційних коштів на зміну прибутку від реальних інвестицій, необхідно:

$$\Delta\Pi_i^{iNB} = (I_i^{\phi} - I_i^{\beta}) \times R_i^{\beta}, \quad (1.14)$$

де I_i^{ϕ} , I_i^{β} – відхилення величини дійсного, тобто фактичного значення інвестиційних коштів від величини базового (вихідного), грн.;

R_i^b – показник величини базового значення рентабельності капіталовкладень, %.

Показник прибутку від реалізації робіт визначається, виходячи з обсягу робіт у вартісному виразі і їх собівартості.

Фінансовий результат, відображений у балансі, називається балансовим прибутком (збитком) [47].

Балансовий прибуток:

$$П_{\text{бал}} = П_{\text{реал}} + П_{\text{поз}} + П_{\text{інше}} \quad (1.15)$$

де $П_{\text{поз}}$ - прибуток позареалізаційних операцій включає операції, які не відносяться до основної діяльності підприємства і не пов'язані з реалізацією продукції (реалізація акцій %, штрафи, що сплачуються іншими підприємствами за порушення договірних операцій).

$П_{\text{інше}}$ – прибуток від інших реалізацій включає в себе прибуток від реалізації продукції або послуг непромислових господарств, які відносяться до балансу підприємства, доходи від продажу товару, матеріальних цінностей, які не брали участі у виробництві.

Показник оподаткованого прибутку:

$$П_{\text{оп}} = ВД_{\text{ск}} - (ВВ_{\text{зп}} + А_{\text{зп}}) \quad (1.16)$$

де $ВД_{\text{ск}}$ - скоригований валовий дохід підприємства;

$ВВ_{\text{зп}}$ - валові витрати виробництва та обігу у звітному періоді;

$А_{\text{зп}}$ – сума відрахувань за звітний період.

Скоригований валовий дохід підприємства за звітний період:

$$ВД_{\text{ск.з.п.}} = ВД_{\text{з.п.}} - \sum_{i=1}^m Z_i \quad (1.17)$$

де $ВД_{\text{ск.з.п.}}$ – валовий дохід підприємства за звітний період;

Z_i - сума по i -тому елементу, на яку зменшується валовий дохід (ВД) підприємства згідно законодавства;

$ВД_{\text{з.п.}}$ - сума загального доходу підприємства від цих видів діяльності.

Валові витрати – сума загальних витрат підприємства в грошових, матеріальних і нематеріальних формах.

Чистий прибуток [47]:

$$\Pi_{\text{ч}} = \Pi_{\text{оп}} - Н - I_{\text{оп}} \quad (1.18)$$

де $\Pi_{\text{оп}}$ – показник оподаткованого прибутку;

$Н$ – податок на прибуток;

$I_{\text{оп}}$ – інші обов'язкові платежі до бюджетів всіх рівнів;

Нерозподілений прибуток – прибутки, які використовуються на розвиток виробництва резервного фонду.

Бухгалтерський прибуток – величина, що залишається після сплати зовнішніх явних витрат.

Економічний прибуток – загальна виручка за відрахуванням зовнішніх (явних) і внутрішніх витрат.

Розподіл прибутку здійснюється на базі нормативів.

Рентабельність є ключовим інтегральним показником ефективності господарської діяльності підприємства. На відміну від абсолютних величин (прибутку чи доходу), які самі по собі не завжди відображають реальну ситуацію, рентабельність показує співвідношення результату з витраченими ресурсами. Це робить її універсальним індикатором, придатним для оцінки як поточного стану, так і перспектив розвитку підприємства.

Перевага показників рентабельності полягає у можливості порівняння:

- у динаміці (між різними періодами діяльності одного підприємства);
- у просторі (між різними підприємствами однієї галузі);
- відносно нормативних чи цільових значень.

У вітчизняній практиці виділяють понад десять різних показників рентабельності, проте найбільш вживаними у фінансовому аналізі є дев'ятнадцять, які охоплюють усі ключові напрями діяльності.

Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг):

$$R_{\text{прод}} = \frac{\text{Прибуток від реалізації}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}} \quad (1.19)$$

Характеризує прибутковість виробництва, показує, який прибуток отримано з кожної гривні витрат на виготовлення продукції. Зростання цього показника свідчить про зниження собівартості або підвищення ціни реалізації [26].

Рентабельність операційної діяльності:

$$R_{оп} = \frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Операційні витрати}} \quad (1.20)$$

Відображає ефективність основної діяльності підприємства, незалежно від позареалізаційних доходів чи витрат. Дає змогу оцінити, наскільки операційні витрати виправдані отриманим результатом.

Рентабельність звичайної діяльності:

$$R_{зв} = \frac{\text{Прибуток від звичайної діяльності}}{\text{Витрати звичайної діяльності}} \quad (1.21)$$

Визначає прибутковість основної виробничої та фінансової діяльності, без урахування надзвичайних доходів і втрат.

Рентабельність господарської діяльності:

$$R_{госп} = \frac{\text{Прибуток від господарської діяльності}}{\text{Сукупні витрати}} \quad (1.22)$$

Показує загальну ефективність господарювання. Є узагальнюючим показником для внутрішнього аналізу.

Коефіцієнт покриття виробничих витрат:

$$K_{покp} = \frac{\text{Дохід}}{\text{Виробничі витрати}} \quad (1.23)$$

Показує, наскільки дохід від реалізації покриває виробничі витрати. Якщо коефіцієнт > 1 , підприємство працює з прибутком.

Коефіцієнт окупності виробничих витрат:

$$K_{окуп} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Виробничі витрати}} \quad (1.24)$$

Відображає рівень віддачі від виробничих витрат. Показує, яку частку прибутку підприємство отримує з кожної гривні витрат [16].

Рентабельність підприємства (активів):

$$R_{\text{акт}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість активів}} \quad (1.25)$$

Оцінює загальну ефективність використання активів підприємства. Дас відповідь на запитання: скільки прибутку приносить кожна гривня активів.

Рентабельність власного капіталу:

$$R_{\text{вк}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.26)$$

Характеризує ефективність використання коштів власників. Високе значення показника є позитивним сигналом для інвесторів.

Рентабельність залученого капіталу:

$$R_{\text{пк}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Позиковий капітал}} \quad (1.27)$$

Дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує залучені кредити та позики.

Рентабельність перманентного капіталу:

$$R_{\text{перм}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}} \quad (1.28)$$

Відображає прибутковість усіх стабільних джерел фінансування.

Рентабельність необоротних активів:

$$R_{\text{на}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Необоротні активи}} \quad (1.29)$$

Характеризує прибутковість використання довгострокових активів. Якщо показник низький, це може свідчити про надмірні капіталовкладення у необоротні активи, які не приносять очікуваного доходу.

Рентабельність оборотних активів:

$$R_{oa} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Оборотні активи}} \quad (1.30)$$

Показує ефективність використання оборотних ресурсів (запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів). Високе значення свідчить про швидку окупність вкладених ресурсів [47].

Рентабельність покриття активів (ресурсовіддача):

$$R_{па} = \frac{\text{Дохід}}{\text{Активи}} \quad (1.31)$$

Дає можливість оцінити, скільки гривень доходу генерує кожна гривня активів. Це показник ефективності всієї майнової бази підприємства [47].

Рентабельність окупності активів:

$$R_{oa} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Активи}} \quad (1.32)$$

На відміну від попереднього, враховує саме прибуток, а не дохід. Відображає, наскільки ефективно підприємство перетворює свої ресурси у чистий фінансовий результат.

Рентабельність покриття власного капіталу:

$$R_{пвк} = \frac{\text{Дохід}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.33)$$

Показує, скільки доходу приносить кожна гривня власних коштів. Використовується для оцінки масштабів діяльності відносно вкладеного капіталу.

Рентабельність окупності власного капіталу:

$$R_{овк} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.34)$$

Є ключовим показником для акціонерів та власників, адже демонструє, яку віддачу вони отримують від вкладених ресурсів.

Валова рентабельність продажу:

$$R_{вп} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.35)$$

Характеризує співвідношення валового прибутку до доходу від реалізації. Показує, яку частку у виручці становить прибуток до вирахування адміністративних та інших витрат.

Чиста рентабельність продажу:

$$R_{\text{чп}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.36)$$

Найважливіший показник для інвесторів та кредиторів, адже він відображає частку чистого прибутку у кожній гривні доходу. Висока рентабельність продажу означає конкурентні переваги підприємства.

Рентабельність доходу від операційної діяльності:

$$R_{\text{до}} = \frac{\text{Прибуток від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.37)$$

Показує результативність основної діяльності, не враховуючи впливу фінансових чи інвестиційних операцій. Є базовим орієнтиром для оцінки стійкості бізнес-моделі підприємства.

Основні резерви підвищення прибутку представлено на рис. 1.9.

Рисунок 1.9 – Резерви підвищення прибутку [25]

Таким чином, прибуток відображає результати фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання і зазнає впливу багатьох чинників. У формуванні прибутку підприємств є особливості залежно від сфери їх діяльності, галузі, форми власності, розвитку ринкових відносин

тощо. У загальному вигляді під прибутком розуміється різниця між доходами і витратами діяльності.

Отже, прибуток підприємства є ключовим показником ефективності його діяльності та основою економічного розвитку. Теоретичне дослідження сутності прибутку та економічне обґрунтування напрямів його підвищення мають важливе практичне значення для забезпечення стабільного функціонування підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності та адаптації до сучасних умов господарювання.

За сучасного стану економіки, коли умови розвитку підприємства несприятливі, а конкуренція на ринку стрімко розвивається, роль та значення прибутку для підприємств набуває все більш важливого значення. Оскільки, прибуток являється основним фінансовим показником діяльності підприємств і джерелом фінансування його подальшого розвитку, діяльність підприємств мусить бути спрямована на максимізацію прибутковості виробництва.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ»

2.1. Техніко-економічна характеристика ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та його фінансових показників

Публічне акціонерне товариство «АрселорМіттал Кривий Ріг» — одне з найбільших підприємств гірничо-металургійного комплексу України та важливий виробник металопродукції. Компанія входить до складу міжнародної корпорації ArcelorMittal, яка є одним із провідних виробників сталі у світі.

Підприємство розташоване у місті Кривий Ріг та функціонує як комбінат із повним металургійним циклом. Його діяльність охоплює всі етапи виробництва: від видобутку залізної руди до випуску готової металопродукції. До структури підприємства входять коксохімічне, гірничодобувне, аглодоменне, сталеплавильне та прокатне виробництва.

Основною спеціалізацією підприємства є виробництво довгомірного прокату, зокрема арматури та катанки зі звичайних і низьколегованих марок сталі. Крім того, підприємство випускає чавун, сталь, агломерат, концентрат, кокс, сортовий і фасонний прокат. Продукція компанії реалізується як на внутрішньому ринку України, так і експортується до багатьох країн світу.

Важливою перевагою підприємства є наявність власної сировинної бази. Компанія здійснює відкритий та підземний видобуток залізної руди, а також її збагачення. Це забезпечує відносну незалежність від зовнішніх постачальників сировини та підвищує ефективність виробництва.

ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (АМКР) має вагомим значення для економіки України, оскільки забезпечує значні обсяги промислового виробництва, створює тисячі робочих місць та є одним із найбільших платників податків у металургійній галузі. Підприємство також активно

впроваджує модернізацію виробничих процесів, заходи з охорони праці та екологічні програми.

Історія розвитку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» бере свій початок у 1931 році, коли було розпочато проектування металургійного заводу на базі Криворізького залізорудного басейну. Уже в 1934 році офіційно створено Криворізький металургійний завод, який став одним із ключових промислових об'єктів регіону.

У період Другої світової війни, з 1941 по 1944 роки, діяльність підприємства була призупинена через бойові дії, а значна частина обладнання евакуйована. Після завершення війни розпочалася масштабна відбудова комбінату. У 1945–1950 роках було відновлено роботу підприємства, введено в експлуатацію доменне та коксохімічне виробництво.

У 1960-х роках підприємство перетворилося на металургійний комбінат повного циклу, а також було введено в дію мартенівські печі, що сприяло збільшенню обсягів виробництва сталі. Важливою подією став 1974 рік, коли на комбінаті запрацювала найбільша доменна піч у Європі.

У 1980-х роках на підприємстві активно впроваджувалися процеси автоматизації виробництва, а також розвивалася соціальна інфраструктура для працівників комбінату. Після здобуття Україною незалежності у 1991 році підприємство почало функціонувати в нових економічних умовах ринкової економіки.

Суттєві зміни відбулися у 2005 році, коли підприємство було приватизоване та придбане компанією Mittal Steel. Уже в 2006 році комбінат увійшов до складу міжнародної корпорації ArcelorMittal — одного з найбільших виробників сталі у світі.

Упродовж 2010–2015 років підприємство реалізувало масштабну модернізацію прокатного виробництва та впроваджувало екологічні програми. У 2016–2020 роках основна увага приділялася скороченню шкідливих викидів та оновленню технологічних ліній. На сучасному етапі розвитку, у 2020-х

роках, підприємство орієнтується на принципи сталого розвитку, екологічної безпеки та впровадження концепції «зеленої металургії».

На сьогодні комбінат функціонує у структурі транснаціональної корпорації ArcelorMittal, що об'єднує активи у багатьох країнах світу. Основною продукцією криворізького підприємства є довгомірний прокат, арматура та катанка, які мають стратегічне значення для світового ринку металів.

Завдяки наявності повного виробничого циклу — від гірничо-збагачувальних комбінатів і коксохімії до доменного, сталеплавильного та прокатного виробництв — підприємство має можливість контролювати якість на всіх етапах та мінімізувати залежність від зовнішніх постачальників сировини й напівфабрикатів.

В додатку А представлена організаційна структура ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»:

Асортимент продукції комбінату охоплює чавун, сталь різних марок, катанку, арматуру, сортовий і фасонний прокат, а також напівфабрикати. Кожна з цих позицій має окреме призначення: будівництво інфраструктури, виробництво машин та обладнання, енергетика. Технологічний процес передбачає переробку залізної руди, її збагачення, виплавку чавуну і сталі, а також подальший прокат готової продукції. Це дозволяє забезпечувати широкий спектр потреб як внутрішнього, так і зовнішнього ринку.

ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (АМКР) є найбільшим в Україні підприємством повного металургійного циклу та входить до міжнародного концерну ArcelorMittal. Компанія виробляє чавун, сталь і прокат, значну частину продукції експортує, а в довоєнні роки стабільно випускала понад 7 млн тонн сталі щорічно. АМКР є одним із найбільших роботодавців країни з чисельністю персоналу близько 20 тис. осіб.

Основними конкурентами в металургійній галузі є ПАТ «Запоріжсталь», яке входить до групи «Метінвест», та ПАТ «Дніпровський металургійний завод» (рис. 2.1).

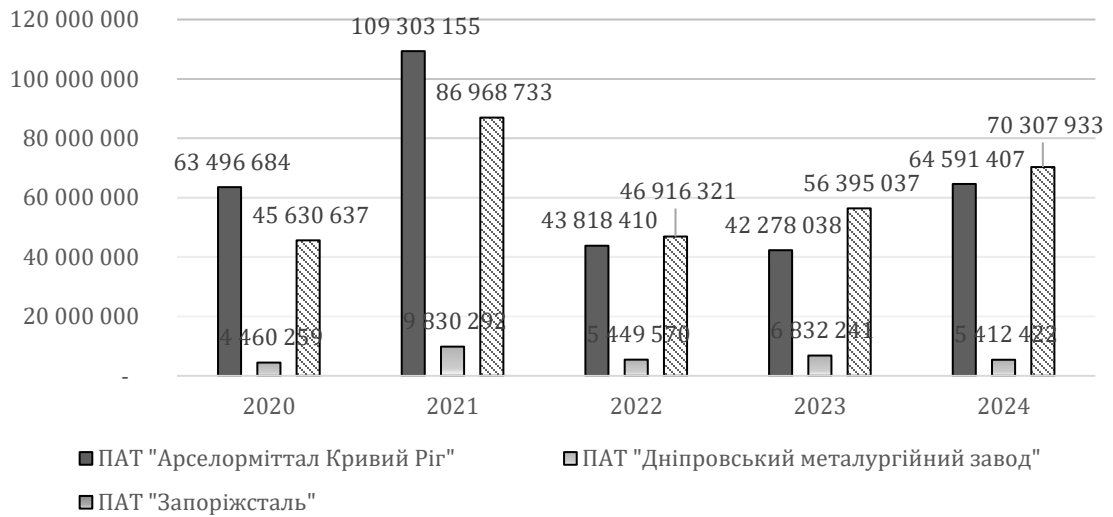

Рисунок 2.1 – Порівняльна характеристика чистого доходу від реалізації продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» із підприємствами-конкурентами

Порівняльна характеристика чистого прибутку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» із підприємствами-конкурентами представлено на рис.2.2.

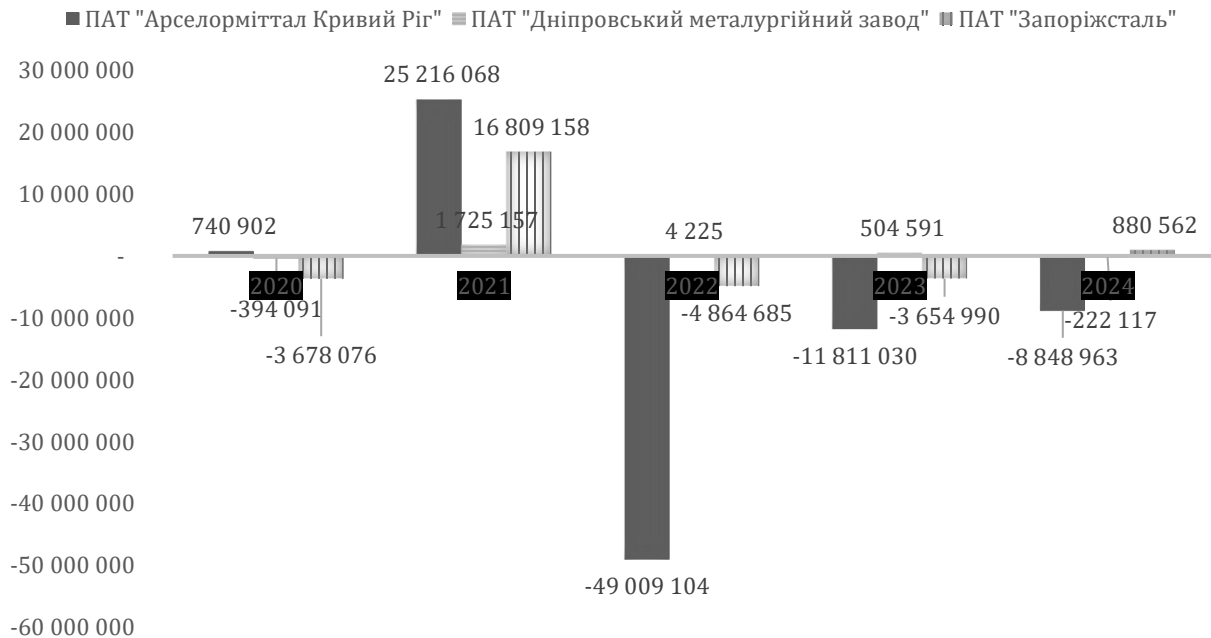

Рисунок 2.2 – Порівняльна характеристика чистого прибутку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» із підприємствами-конкурентами

У 2020 р. АМКР мав невеликий позитивний результат у 740,9 млн. грн. У 2021 р. чистий прибуток різко зріс до 25,2 млрд. грн, що було піком для підприємства. Проте вже у 2022 р. компанія зазнала колосальних збитків у –49,0 млрд. грн, а у 2023 р. негативна динаміка зберігалася (–11,8 млрд. грн). Лише у 2024 р. АМКР показав часткове відновлення, однак результат залишився від’ємним – –8,8 млрд. грн. Це свідчить про втрату фінансової стійкості після 2021 р.

Значна частина продукції, виробленої ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», реалізується за межами України. Підприємство має широку експортну географію, яка охоплює кілька ключових регіонів світу. На ринках Європейського Союзу (зокрема у Польщі, Німеччині, Чехії, Італії, Іспанії, Франції та країнах Балтії) криворізький комбінат відомий як постачальник якісного довгомірного прокату, арматури та катанки. У цьому сегменті його продукція використовується переважно у будівництві та машинобудуванні.

На ринках Близького Сходу (Туреччина, Об’єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія, Кувейт, Йорданія) продукція підприємства користується попитом у зв’язку з високими темпами інфраструктурного будівництва та зростанням обсягів житлового сектору. Північна Африка (Єгипет, Алжир, Марокко, Туніс) є ще одним важливим напрямом експорту: ці країни потребують великих обсягів арматури для розвитку транспортної інфраструктури та енергетики.

Проаналізуємо основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (табл. 2.1).

Аналіз фінансово-економічних показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 роки показав суттєву нерівномірність розвитку підприємства та значні коливання результативності його діяльності.

Проаналізуємо динаміку зміни обсягу виробництва продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр. в грошових одиницях (рис. 2.3).

Таблиця 2.1 - Динаміка основних техніко-економічних показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

№ з/п	Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення								
							2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2020
							+/-				%				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
2	Обсяг виробництва, млн. грн.	61935,4	69644,5	18794,1	14146,0	21673,9	7709,0	-50850,4	-4648,1	7527,9	12,45	-73,01	-24,73	53,22	-65,01
3	Собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	58845,5	74561,3	55829,7	50635,8	69042,1	15715,8	-18731,6	-5193,9	18406,3	26,71	-25,12	-9,30	36,35	17,33
4	Повна собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	61053,5	78182,0	57677,7	52348,9	71356,2	17128,6	-20504,3	-5328,8	19007,3	28,06	-26,23	-9,24	36,31	16,87
5	Витрати на 1 грн. продукції, коп.	96,15	71,53	131,63	123,82	110,47	-24,6	60,1	-7,8	-13,3	-25,61	84,02	-5,93	-10,78	14,90
6	Середньорічна вартість ОЗ, млн. грн.	49876,8	51970,8	35471,1	18732,5	19797,2	2094,0	-16499,7	-16738,6	1064,7	4,20	-31,75	-47,19	5,68	-60,31
7	Фондовіддача ОЗ, грн./грн.	1,24	1,34	0,53	0,76	1,09	0	-1	0	0	7,92	-60,46	42,53	44,98	-11,84
8	Фондомісткість, грн./грн.	0,81	0,75	1,89	1,32	0,91	0	1	-1	0	-7,34	152,92	-29,84	-31,02	13,42
9	Фондоозброєність, тис. грн./ос.	2557,26	2401,39	1866,90	1244,19	1491,54	-156	-534	-623	247	-6,10	-22,26	-33,36	19,88	-41,67
10	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	19504	21642	19000	15056	13273	2138	-2642	-3944	-1783	10,96	-12,21	-20,76	-11,84	-31,95
11	Продуктивність праці, тис. грн./ос.	3175,53	3218,02	989,16	939,56	1632,93	42	-2229	-50	693	1,34	-69,26	-5,01	73,80	-48,58
12	Фонд оплати праці працівників, тис. грн.	362774	469631	279300	344851	170929	106857	-190331	65551	-173922	29,46	-40,53	23,47	-50,43	-52,88

Продовж. табл. 2.1

13	Середньомісяч на заробітна плата персоналу, тис. грн./ос.	18,6	21,7	14,7	22,9	12,9	3	-7	8	-10	16,67	-32,26	55,81	-43,78	-30,76
14	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, млн. грн.	63496,7	109303,2	43818,4	42278,0	64591,4	45806,5	-65484,7	-1540,4	22313,4	72,14	-59,91	-3,52	52,78	1,72
15	Валовий прибуток, млн. грн.	4651,2	34741,9	-12011,3	-8787,3	-4450,7	30090,7	-46753,2	3224,0	4336,6	646,95	-134,57	-26,84	-49,35	-195,69
16	Фінансовий результат від операційної діяльності, млн. грн.	2066,3	31036,3	-14060,4	-10261,8	-7079,1	28970,0	-45096,7	3798,6	3182,6	1402,03	-145,30	-27,02	-31,01	-442,60
17	Фінансовий результат до оподаткування, млн. грн.	847,7	30688,8	-51360,4	-11721,7	-8833,0	29841,1	-82049,2	39638,7	2888,7	3520,35	-267,36	-77,18	-24,64	-1142,03
18	Чистий фінансовий результат, млн.грн	740,9	25216,1	-49009,1	-11811,0	-8849,0	24475,2	-74225,2	37198,1	2962,1	3303,43	-294,36	-75,90	-25,08	-1294,35
19	Загальна рентабельність виробництва, %	3,35	39,39	-20,54	0,82	0,00	36	-60	21	-1	x	x	x	x	x
20	Рентабельність продукції, %	7,90	46,60	-21,51	-17,35	-6,45	38,70	-68,11	4,16	7,90	x	x	x	x	x
21	Рентабельність продажів, %	7,33	31,78	-27,41	-21,00	0,00	24	-59	6	21	x	x	x	x	x

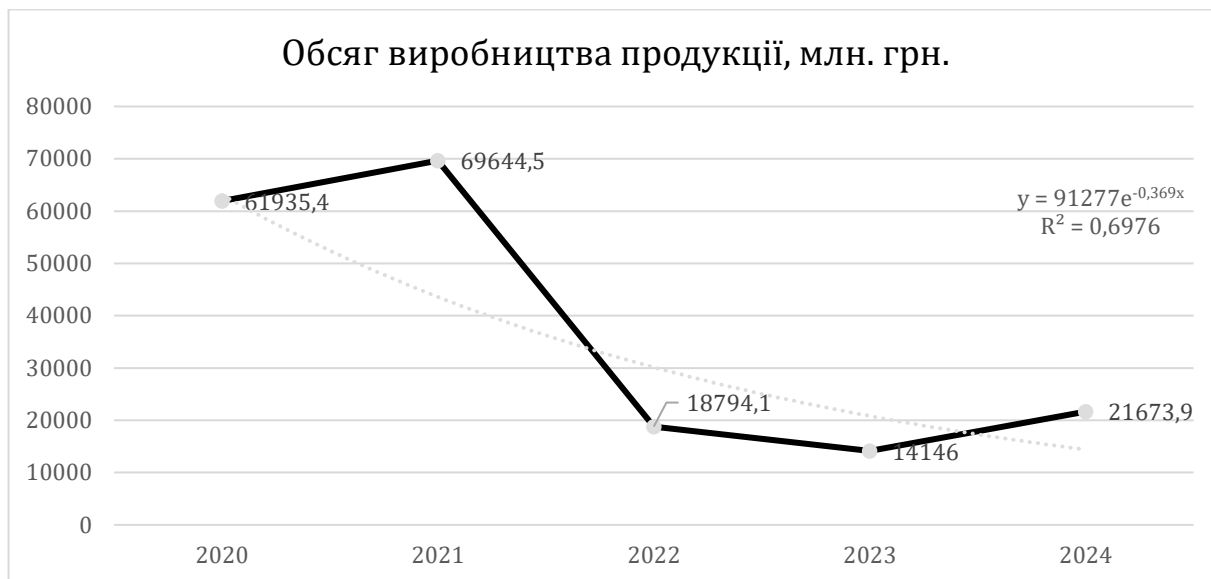

Рис. 2.3 – Динаміка зміни обсягу виробництва продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр., в грн.

З рис. 2.3 видно, що за аналізований період 2020–2024 рр. обсягів виробництва продукції на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» зменшився з 61935,4 млн. грн. до 21673,9 млн. грн.

У 2020–2021 рр. підприємство працювало стабільно, демонструючи високі результати як у натуральних, так і у вартісних показниках. Випуск продукції у ці роки сягав майже п'яти мільйонів тонн, а обсяги реалізації перевищували 60 мільярдів гривень. Це був період відносної рівноваги, коли комбінат міг забезпечувати стабільні поставки на внутрішній і зовнішній ринки.

Проте вже з 2022 р. ситуація різко змінилася. Виробництво скоротилося більш ніж утричі, що відображає серйозні труднощі, пов'язані з воєнними подіями, порушенням логістики та зниженням попиту. Якщо у 2020–2021 рр. підприємство забезпечувало стабільний експортний потенціал, то у 2022 р. воно змушене було працювати у вкрай складних умовах, що призвело до падіння виручки з понад 60 мільярдів гривень до менш ніж 19 мільярдів.

Негативна тенденція продовжилася і в 2023 р., коли виробництво знизилося до найнижчих значень за досліджуваний період, а обсяги реалізації

у грошовому вимірі становили лише близько 14 мільярдів гривень. Це свідчить не лише про кризові явища у самій металургійній галузі, але й про загальну економічну нестабільність, яка суттєво обмежила можливості експорту та внутрішнього збуту.

Лише у 2024 р. простежуються перші ознаки відновлення. Обсяг виробництва зріс у порівнянні з попереднім роком, а реалізація продукції у грошовому вимірі перевищила 21 мільярд гривень. Хоча цей рівень ще далекий від показників 2020–2021 рр., однак сама тенденція до зростання свідчить про поступове пристосування підприємства до нових умов господарювання та пошук можливостей для розширення ринків збуту.

Загалом динаміка свідчить про те, що 2020–2021 рр. були для комбінату періодом відносної стабільності, тоді як 2022–2023 рр. стали кризовими через зовнішні виклики, а 2024 р. продемонстрував обережні кроки до відновлення. Цей приклад яскраво показує, наскільки металургійна галузь залежить від зовнішньополітичних та економічних чинників, і підкреслює стратегічне значення ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» для економіки України, адже будь-які зміни у його діяльності миттєво відображаються на стані всієї промисловості та експортного потенціалу країни.

Водночас динаміка засвідчує, що навіть у складних умовах підприємство зберігає потенціал до адаптації та поступового відновлення. Це дозволяє розглядати його як один із ключових факторів майбутньої економічної стабілізації та розвитку країни.

На рис. 2.4 представлено співвідношення чистого доходу від реалізації продукції та повної собівартості продукції за 2020–2024 рр.

У 2020 році чистий дохід від реалізації продукції становив 63 496 684 тис. грн, тоді як повна собівартість продукції — 61 053 471 тис. грн. Різниця між доходом та витратами була незначною, що свідчить про відносно низький рівень прибутковості діяльності.

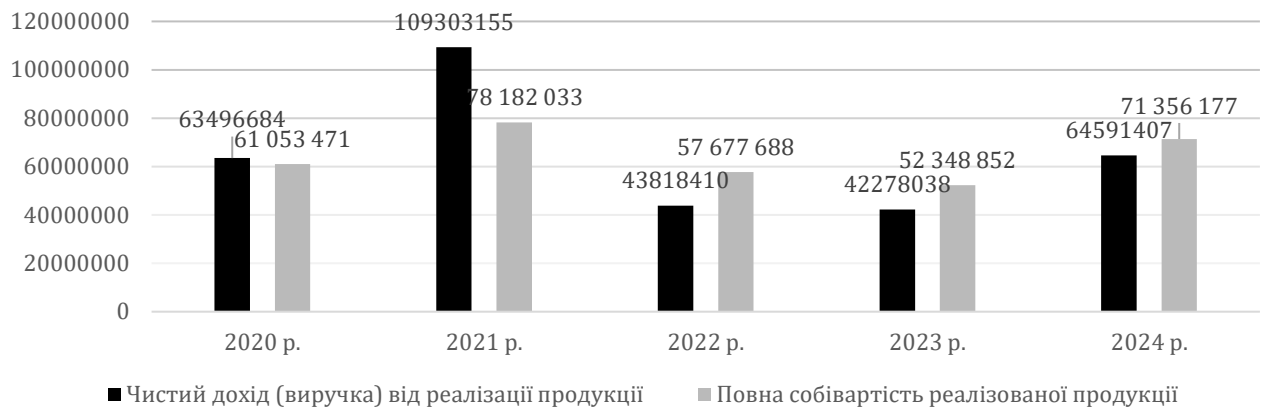

Рис. 2.4 – Співвідношення чистого доходу від реалізації продукції та повної собівартості продукції за 2020-2024 рр.

У 2021 році відбулося різке зростання: чистий дохід зріс до 109 303 155 тис. грн (+72,14 % відносно 2020 р.), а собівартість — до 78 182 033 тис. грн (+28,06 %). Це дало можливість підприємству отримати суттєвий прибуток, адже приріст доходу випереджав приріст витрат. Основними причинами стали сприятлива кон'юнктура світового ринку сталі та підвищення цін на металопродукцію.

У 2022 році ситуація різко погіршилася: чистий дохід скоротився до 43 818 410 тис. грн (–59,91 % порівняно з 2021 р.), тоді як собівартість знизилася до 57 677 688 тис. грн (–26,23 %). Це означає, що витрати перевищили доходи, підприємство працювало збитково. Причиною стали воєнні дії, зменшення виробництва, проблеми з логістикою та падіння попиту.

У 2023 році падіння продовжилося: чистий дохід склав лише 42 278 038 тис. грн (–3,52 % до 2022 р.), а собівартість — 52 348 852 тис. грн (–9,24 %). Незважаючи на скорочення витрат, підприємство залишалося збитковим, оскільки собівартість знову перевищувала доходи.

У 2024 році намітилася позитивна тенденція. Чистий дохід зріс до 64 591 407 тис. грн (+52,78 % до 2023 р.), а собівартість — до 71 356 177 тис. грн (+36,31 %). Хоча витрати ще перевищували доходи, темпи зростання виручки свідчать про поступове відновлення виробничої діяльності та ринкових позицій підприємства.

Динаміка зміни фондівіддачі на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр. (рис. 2.5)

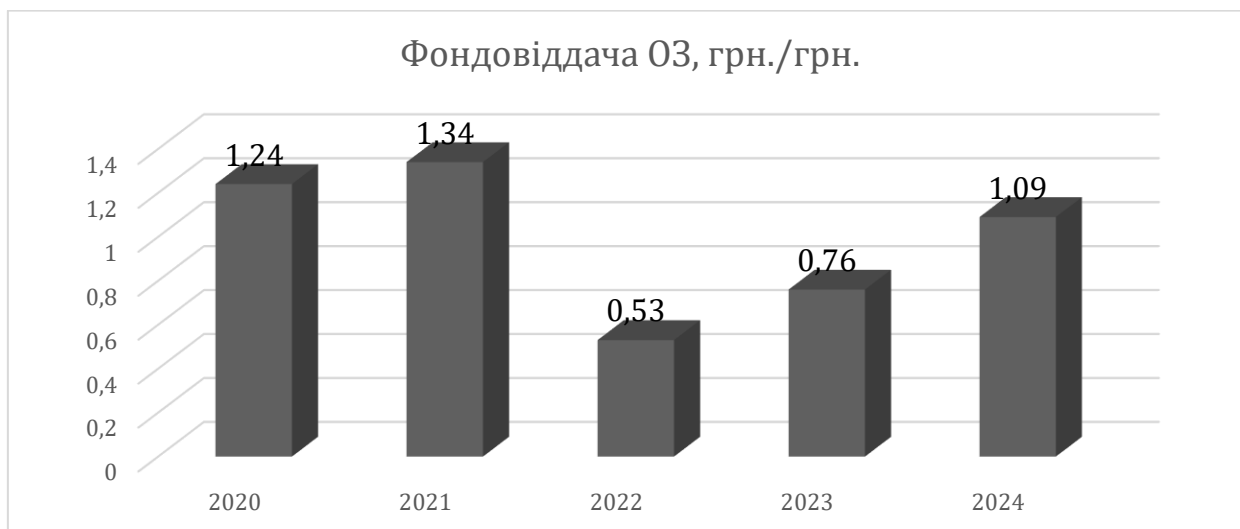

Рисунок 2.5 –Динаміка зміни фондівіддачі на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

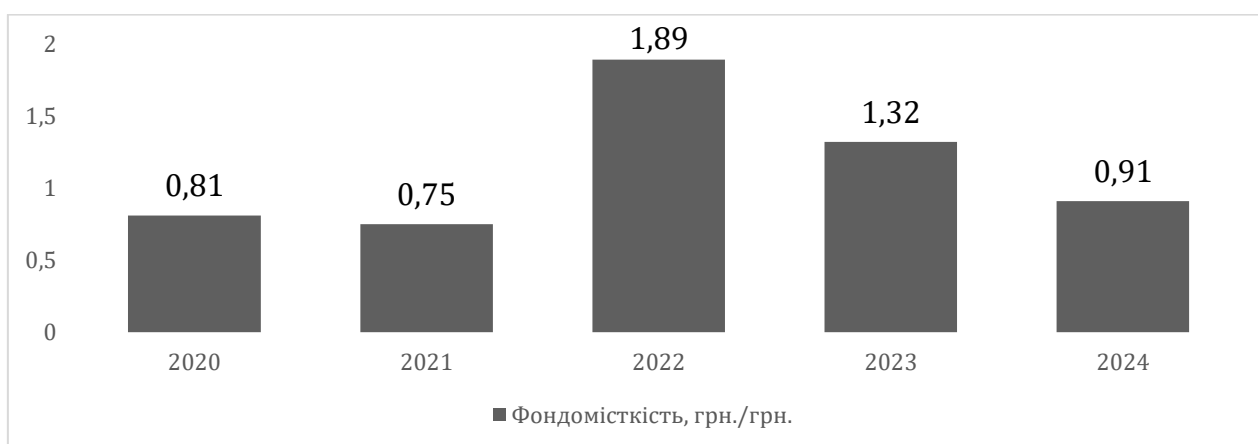

Рисунок 2.6 –Динаміка зміни фондомісткості на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

На рис. 2.5 та 2.6 відображено динаміку зміни фондівіддачі та фондомісткості на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у 2020–2024 рр. Показники фондівіддачі та фондомісткості є ключовими для оцінки ефективності використання основних засобів підприємства, оскільки характеризують рівень віддачі від кожної вкладеної гривні та, відповідно, обсяг ресурсів, необхідних для виробництва одиниці продукції.

У 2020 р. фондоддача становила 0,81 грн/грн, тоді як фондомісткість дорівнювала 1,24. Наступного року спостерігалось погіршення: фондоддача знизилася до 0,75, а фондомісткість зросла до 1,34. Це свідчить про зменшення ефективності використання основних засобів, оскільки для виробництва продукції знадобилася більша кількість ресурсів.

Найбільш помітні зміни відбулися у 2022 р., коли фондоддача зросла до 1,89, а фондомісткість різко скоротилася до 0,53. Така ситуація пояснюється не стільки реальним зростанням ефективності, скільки кризовим скороченням обсягів виробництва (-73,01 % до 2021 р.) і зменшенням вартості основних засобів, що викривило співвідношення між цими показниками.

У 2023 р. підприємство зіткнулося з новим спадом. Фондоддача зменшилася до 0,76, а фондомісткість зросла до 1,32. Це свідчить про подальше зниження ефективності, підтвержене й відносними відхиленнями: фондоддача знизилася на 29,84 % порівняно з 2022 р., а фондомісткість збільшилася на 23,53 %.

У 2024 р. намітилася тенденція до відновлення: фондоддача зросла до 0,91, а фондомісткість знизилася до 1,09. Зростання обсягів виробництва на 60,17 % порівняно з попереднім роком позитивно позначилося на результативності використання основних засобів. Проте показники все ще не досягли рівня 2020–2021 рр., що свідчить про потребу в подальшій модернізації виробництва та підвищенні ефективності управління активами.

Отже, аналіз динаміки фондоддачі та фондомісткості показує, що у 2022 р. підприємство мало штучно завищені результати на тлі кризового скорочення виробництва, у 2023 р. ситуація значно погіршилася, а 2024 р. став періодом часткової стабілізації. Загалом ефективність використання основних засобів залишається змінною та залежить від зовнішніх економічних умов, рівня завантаження виробничих потужностей і здатності підприємства швидко адаптуватися до викликів ринку.

На рис. 2.7 представлено динаміку зміни витрат на 1 грн. продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

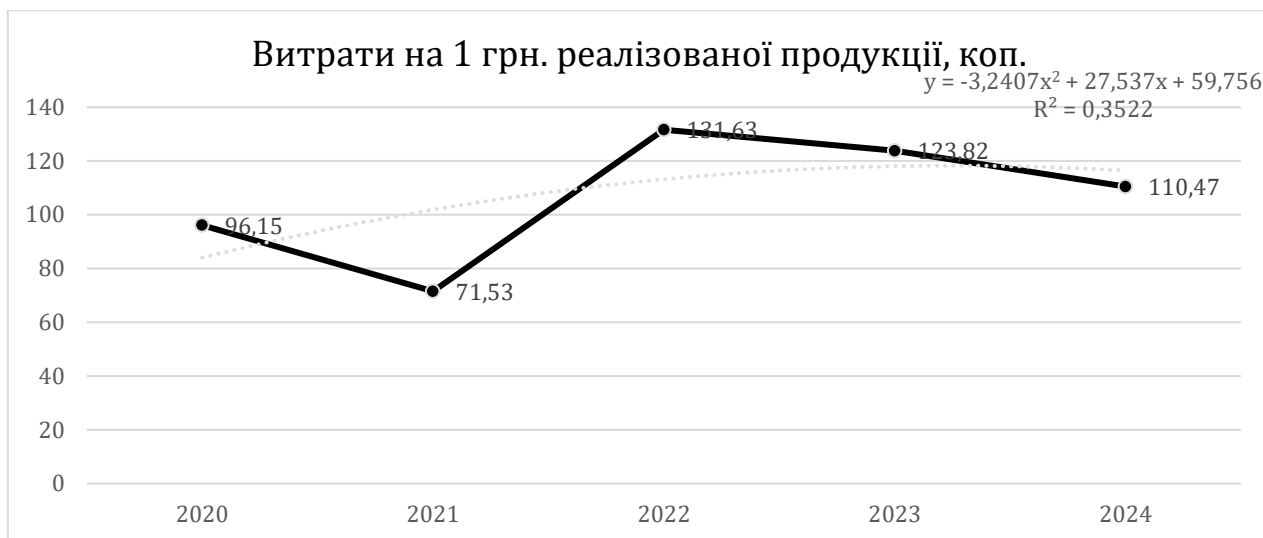

Рисунок 2.7 – Динаміка зміни витрат на 1 грн. продукції ПАТ
«АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

В 2020 році витрати на 1 грн продукції становили 96,15 коп., а в 2021 році знизилися до 71,53 коп., що свідчило про підвищення ефективності виробництва. У 2022 році показник різко зріс до 131,63 коп. через воєнні дії, зниження обсягів виробництва та зростання собівартості. У 2023 році витрати скоротилися до 123,82 коп., а в 2024 році — до 110,47 коп., що вказує на поступове відновлення, однак підприємство все ще працює зі збитками.

Динаміка зміни середньооблікової чисельності працівників за 2020-2024 рр. представлена на рис. 2.8:

Рисунок 2.8 – Динаміка зміни середньооблікової чисельності працівників
за 2020-2024 рр.

На рис. 2.8 видно, що чисельність працівників комбінату у 2020–2021 рр. зберігалася на досить високому рівні – 19 504 та 21 642 особи відповідно. Це відповідає періоду відносної стабільності роботи підприємства. Відносне відхилення у 2021 р. порівняно з 2020 р. склало +10,96%, що свідчить про нарощення кадрового потенціалу та збільшення обсягів виробничої діяльності.

Однак уже у 2022 р. відбулося скорочення чисельності працівників до 19 000 осіб, тобто на -12,21% у порівнянні з 2021 р. Це може бути пов'язано з початком масштабних зовнішніх викликів і поступовим зниженням виробництва.

У 2023 р. відбулося подальше скорочення – до 15 056 осіб, що на -20,76% менше, ніж у попередньому році. Така динаміка є наслідком падіння обсягів виробництва та оптимізації чисельності персоналу у складних умовах.

У 2024 р. тенденція до зменшення збереглася: середньооблікова чисельність працівників знизилася до 13 273 осіб. Порівняно з 2020 р. загальне скорочення становило -31,95%, тобто майже третина кадрового складу була втрачена.

На рис. 2.9 представлено динаміку зміни продуктивності праці.

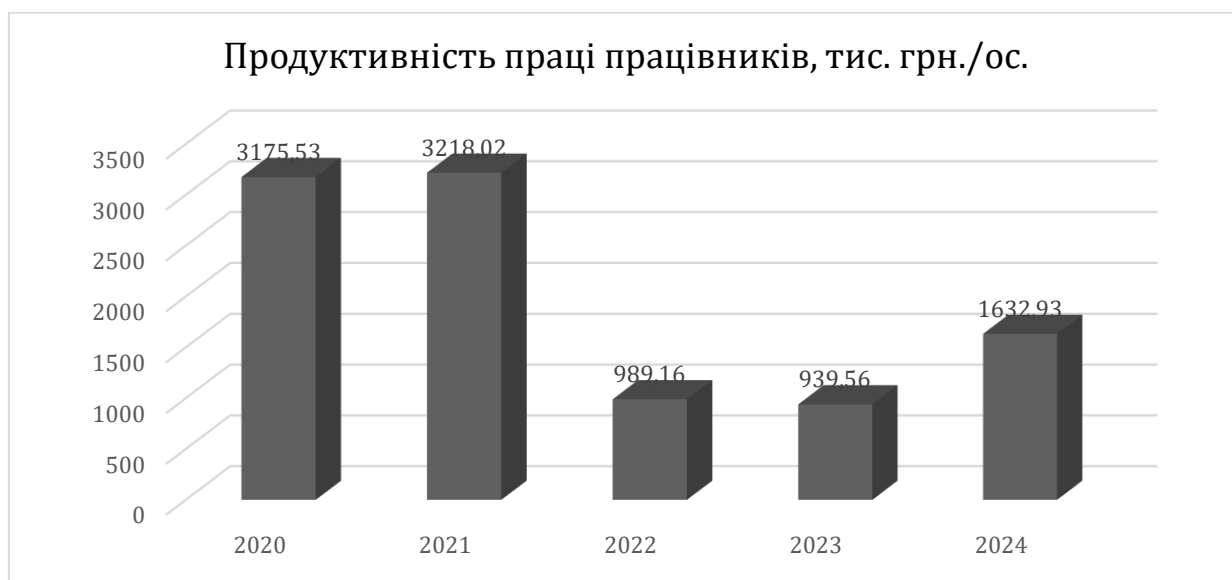

Рисунок 2.9 - Динаміка зміни продуктивності праці працівників за 2020-2024 рр.

Фонд оплати праці працівників представлено на рис. 2.10.

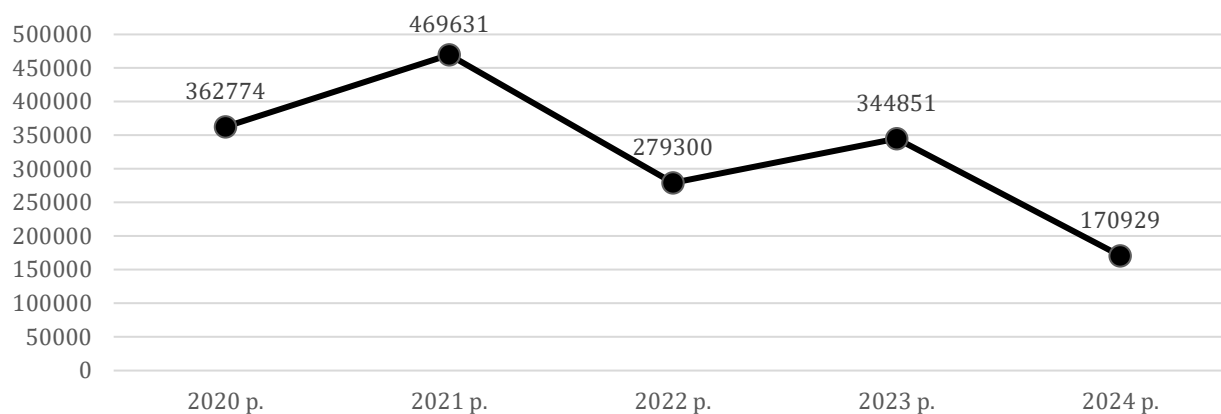

Рисунок 2.10 – Динаміка фонду оплати праці працівників за 2020-2024 рр.

У 2020 році фонд оплати праці становив 362 774 тис. грн. У 2021 році він зріс до 469 631 тис. грн, що на +29,46 % більше. Це зростання можна пояснити збільшенням чисельності працівників, підвищенням середньої заробітної плати та відносною стабільністю виробничої діяльності у цей період.

У 2022 році фонд оплати праці скоротився до 279 300 тис. грн, що на –40,53 % менше порівняно з попереднім роком. Причиною стало різке зниження виробничих обсягів через воєнні дії, скорочення персоналу та оптимізація витрат на оплату праці.

У 2023 році спостерігалося часткове відновлення: фонд оплати праці зріс до 344 851 тис. грн, що становить +23,47 % порівняно з 2022 роком. Це могло бути зумовлено поступовим відновленням роботи підприємства, індексацією зарплат, а також збільшенням фінансових вливань у підтримку персоналу.

У 2024 році фонд оплати праці знову скоротився — до 170 929 тис. грн, що на –50,43 % нижче від рівня 2023 року. Основними причинами є подальше скорочення чисельності працівників, зниження виробничої активності, перехід частини персоналу на неповну зайнятість або вимушені відпустки.

Загалом за аналізований період 2020–2024 рр. фонд оплати праці зменшився на –52,88 %, що свідчить про серйозні кризові процеси на підприємстві, пов'язані з воєнними діями, падінням виробництва та необхідністю зменшення витрат.

Отже, проведений аналіз виробничо-господарської діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 рр. свідчить про суттєве погіршення результатів функціонування підприємства під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Найбільш негативний вплив на діяльність товариства мали наслідки воєнних дій в Україні, порушення логістичних ланцюгів, скорочення попиту на металопродукцію на зовнішніх ринках, зростання виробничих витрат та обмеження виробничих потужностей.

У досліджуваному періоді спостерігалось значне скорочення обсягів виробництва та реалізації продукції, що призвело до зменшення чистого доходу від реалізації.

2.2. Аналізування основних показників прибутковості підприємства

Прибуток є одним із найважливіших узагальнюючих показників діяльності підприємства, який відображає ефективність використання виробничих, трудових і фінансових ресурсів, а також характеризує результати його господарської діяльності. Саме прибуток виступає основним джерелом фінансування розвитку підприємства, забезпечення його фінансової стійкості, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності на ринку.

Аналіз основних показників прибутку дає можливість оцінити результативність діяльності підприємства, виявити тенденції зміни фінансових результатів, визначити фактори, що впливають на їх формування, а також встановити наявні резерви підвищення прибутковості. Особливого значення такий аналіз набуває в умовах нестабільного зовнішнього середовища, коли підприємства змушені оперативнo реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, цін на сировину та енергоресурси, а також інші економічні виклики.

Для оцінювання ефективності діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» доцільно провести аналіз динаміки та структури прибутку підприємства,

дослідити зміни основних фінансових результатів, а також визначити тенденції їх розвитку протягом досліджуваного періоду.

Особливого значення проблема формування та підвищення прибутку набуває в умовах економічної нестабільності та невизначеності. Військові дії, інфляція, порушення логістичних ланцюгів, зростання цін на ресурси та зниження купівельної спроможності населення негативно впливають на фінансові результати діяльності підприємств. За таких умов важливим завданням стає пошук економічно обґрунтованих напрямів підвищення прибутковості підприємства.

Економічне обґрунтування напрямів підвищення прибутку передбачає комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства, оцінку резервів зростання доходів і зниження витрат, а також визначення найбільш ефективних заходів щодо покращення результатів діяльності. До основних напрямів підвищення прибутку підприємства належать: збільшення обсягів реалізації продукції, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, оптимізація витрат, удосконалення системи управління, впровадження інноваційних технологій, автоматизація виробничих процесів, ефективне використання ресурсного потенціалу та розширення ринків збуту.

Важливим елементом управління прибутком є аналіз рентабельності підприємства, який дозволяє оцінити рівень прибутковості окремих видів продукції, активів, капіталу та діяльності підприємства загалом. Це сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо вибору оптимальних напрямів розвитку підприємства та забезпечення його фінансової стабільності.

Комплексне оцінювання фінансового стану передбачає дослідження взаємозв'язку між отриманими результатами та внутрішніми процесами підприємства, а також зовнішніми умовами його функціонування. Оцінювання виробничо-господарської діяльності підприємства охоплює аналіз ключових аспектів його функціонування, серед яких обсяги виготовленої продукції, собівартість, структура витрат та отримані фінансові результати.

Показники рентабельності відображають рівень прибутковості підприємства та ефективність використання ресурсів. Вони дозволяють оцінити, наскільки ефективно підприємство перетворює витрати у фінансовий результат і чи забезпечує реалізація продукції стабільний прибуток.

Поаналізуємо динаміку фінансових результатів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр. (табл. 2.2).

Аналіз динаміки фінансових результатів діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» протягом останніх п'яти років свідчить про високий рівень нестабільності фінансових потоків підприємства. Така ситуація обумовлена впливом як внутрішніх виробничих чинників, так і суттєвих зовнішніх змін на ринку металопродукції.

Найбільш відчутні коливання спостерігаються у показниках доходу, собівартості та прибутковості, що відображає вплив економічних, логістичних і технологічних факторів на результати господарської діяльності підприємства.

Динаміка чистого доходу має нерівномірний характер. У 2021 році підприємство продемонструвало значне збільшення доходів порівняно з 2020 роком, що можна пояснити сприятливою ситуацією на світовому ринку сталі, зростанням обсягів експорту та підвищенням цін на металопродукцію. Проте вже у 2022 році відбулося різке скорочення доходу більш ніж удвічі. Така тенденція була зумовлена негативним впливом зовнішніх факторів, серед яких скорочення попиту, порушення логістичних ланцюгів, перебої у виробничих процесах та зниження обсягів випуску продукції.

У 2023 році підприємству не вдалося повністю відновити свої позиції, оскільки рівень доходів залишався майже незмінним порівняно з попереднім роком. Лише у 2024 році спостерігається певне покращення ситуації та збільшення обсягів доходу, що може свідчити про поступове відновлення виробничої діяльності, адаптацію підприємства до нових ринкових умов та поживлення попиту на продукцію.

Таблиця 2.2 – Динаміка фінансових результатів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

Показник	Роки					Відхилення									
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2020	
						+/-				%					
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), млн. грн.	63497	109303	43818	41849	64591	45806	-65485	-1 970	22743	72,1	-59,9	-4,5	54,3	1,7	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), млн. грн.	58846	74561	55830	50636	69042	15716	-18732	-5 194	18406	26,7	-25,1	-9,3	36,4	17,3	
Валовий прибуток (збиток), млн. грн.	4651	34742	-12011	-8787	-4451	30091	-46753	3 224	4337	647,0	-134,6	-26,8	-49,4	-195,7	
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Інші операційні доходи, млн. грн.	325	521	596	429	376	196	75	-167	-54	60,3	14,4	-28,0	-12,5	15,6	
Адміністративні витрати, млн. грн.	2160	3511	1805	1680	2278	1352	-1706	-125	599	62,6	-48,6	-6,9	35,6	5,5	
Витрати на збут, млн. грн.	48	109	43	33	36	61	-66	-10	2	127,4	-60,8	-22,4	7,0	-26,0	
Інші операційні витрати, млн. грн.	702	606	797	191	690	-96	191	-606	499	-13,7	31,6	-76,0	261,4	-1,7	
Фінансовий результат від операційної діяльності, млн. грн.	2066	31036	-14060	-10262	-7079	28970	-45097	3 799	3 183	1402,0	-145,3	-27,0	-31,0	-442,6	
Дохід від участі в капіталі, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Інші фінансові доходи, млн. грн.	22	195	25	48	64	173	-170	23	16	772,2	-87,1	91,4	33,5	187,2	
Інші доходи, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Фінансові витрати, млн. грн.	1241	543	1155	1508	1818	-698	613	353	310	-56,3	112,9	30,5	20,6	46,5	
Втрати від участі в капіталі, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Інші витрати, млн. грн.	-	-	-36170	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Фінансовий результат до оподаткування, млн. грн.	848	30689	-51360	-11722	-8833	29841	-82049	39639	2889	3520,4	-267,4	-77,2	-24,6	-1142,0	
Витрати (дохід) з податку на прибуток, млн. грн.	-107	-5 473	2 351	-89	-16	-5366	7 824	-2441	73	5025,6	-143,0	-103,8	-82,1	-85,1	
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	741	25216	-49009	-11811	-8849	24475	-74225	37198	2962	3303,4	-294,4	-75,9	-25,1	-1294,3	
Інший сукупний дохід до оподаткування, млн. грн.	-601	82	817	-385	229	682	736	-1202	614	-113,6	901,8	-147,1	-159,4	-138,0	
Інший сукупний дохід після оподаткування, млн. грн.	-493	67	670	-385	229	560	603	-1055	614	-113,6	901,8	-157,5	-159,4	-146,4	
Сукупний дохід, млн. грн.	248	25283	-48339	-12196	-8620	25035	-73622	36143	3576	10088,7	-291,2	-74,8	-29,3	-3573,9	

Собівартість продукції також зазнавала суттєвих змін. Її зростання у 2021 році було закономірним наслідком збільшення виробничих обсягів та підвищення вартості енергоресурсів. У 2022 році, на фоні скорочення виробництва, собівартість зменшилася, що свідчить про зниження витрат на основні виробничі ресурси. Водночас у 2023 році темпи скорочення собівартості були значно нижчими, ніж у попередньому році, що пояснюється наявністю постійних і довгострокових витрат, які не залежать безпосередньо від обсягів виробництва.

Помітне підвищення собівартості у 2024 році пов'язане зі зростанням витрат на сировину, енергоресурси, логістику та технічне обслуговування обладнання. За умов обмежених виробничих потужностей це суттєво вплинуло на збільшення витрат у розрахунку на одиницю продукції.

Показник валового прибутку протягом досліджуваного періоду характеризувався значними коливаннями. Після істотного зростання у 2021 році, спричиненого підвищенням цін на продукцію та збільшенням обсягів реалізації, у 2022 році підприємство отримало валовий збиток, що свідчить про різке зниження рентабельності виробництва. У 2023 році ситуація дещо покращилася, оскільки розмір валового збитку скоротився, однак підприємство так і не змогло повернутися до стабільної прибуткової діяльності. У 2024 році знову спостерігалось погіршення результатів, що може бути пов'язано зі зростанням виробничих витрат та недостатньо ефективним управлінням ними.

Адміністративні витрати підприємства також мали нестабільний характер. Їх зміни можуть пояснюватися трансформаціями в системі управління, оптимізацією чисельності персоналу та переглядом структури витрат. Значне зростання адміністративних витрат у 2024 році свідчить про збільшення організаційних та управлінських витрат підприємства.

Інші операційні витрати також характеризуються нестабільністю. Їх суттєве зростання у 2023 році могло бути викликане впливом курсових

різниць, штрафних санкцій, соціальних виплат та інших непередбачених витрат, характерних для підприємств із високим рівнем виробничих ризиків.

Фінансовий результат від операційної діяльності найбільш повно відображає ефективність основної діяльності підприємства. Значне покращення цього показника у 2021 році свідчить про сприятливу економічну ситуацію та високу ефективність діяльності. Однак уже у 2022 році підприємство зазнало різкого погіршення результатів та втратило значну частину операційного прибутку. У 2023 році відбулося певне покращення ситуації, проте у 2024 році ефективність діяльності знову знизилася, що підтверджує загальну тенденцію фінансової нестабільності.

Чистий фінансовий результат ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у 2020–2024 роках також характеризувався значними коливаннями. Суттєве зростання чистого прибутку у 2021 році було обумовлене сприятливою ринковою кон'юнктурою та високим рівнем рентабельності продажів. Водночас у 2022 році підприємство отримало значні збитки через різке скорочення обсягів виробництва, високий рівень постійних витрат та негативний вплив зовнішніх ризиків.

У 2023 році спостерігалось помітне покращення фінансового результату, що можна пов'язати з адаптацією підприємства до нових умов функціонування та проведенням заходів з оптимізації витрат. Проте у 2024 році негативна тенденція частково відновилася, і підприємство знову стало збитковим, що свідчить про недостатню ефективність системи управління витратами та складну ситуацію на ринку металопродукції.

Для поглибленої оцінки фінансового стану ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» важливим є дослідження не лише загальних підсумкових показників, але й детальної структури доходів та витрат, які формують фінансовий результат підприємства.

Подані нижче дані характеризують основні доходи, витрати та фінансові результати ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 роки та дають змогу оцінити їхній вплив на прибутковість підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Доходні та витратні показники ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Показник	Роки					Відхилення								
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2020
						+/-				%				
Доходи від продажу														
Чистий дохід від реалізації продукції, у т. ч.	63497	109303	43818	41849	64591	45806	-65485	-1970	22743	72,14	-59,91	-4,50	54,35	1,72
Собівартість реалізованої продукції, всього у т. ч.	58846	74561	55830	50636	69042	15716	-18732	-5194	18406	26,71	-25,12	-9,30	36,35	17,33
- зміна запасів готової продукції та незавершеного виробництва (сировина та витратні матеріали)	37700	58261	39817	34485	53241	20561	-18444	-5331	18756	54,54	-31,66	-13,39	54,39	41,22
- витрати на виплати працівникам (ЗП і відповідні внески до фондів соціального страхування)	5632	6133	5399	4335	5046	501	-733	-1064	711	8,90	-11,96	-19,72	16,40	-10,40
- витрати на амортизацію	7740	7095	6173	3611	4096	-645	-922	-2561	485	-8,33	-13,00	-41,50	13,43	-47,08
- інші витрати	9173	11061	8408	7568	12018	1888	-2653	-840	4449	20,59	-23,98	-9,99	58,79	31,02
Адміністративні витрати	2208	3621	1848	1713	2314	1413	-1773	-135	601	63,99	-48,96	-7,31	35,09	4,81
Інші операційні доходи	325	521	596	429	376	196	75	-167	-54	60,33	14,41	-27,97	-12,48	15,63
Інші операційні витрати	702	606	797	191	690	-96	191	-606	499	-13,68	31,60	-76,05	261,42	-1,67
Інший дохід	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	0	0	-36170	0	0	-	-36170	36170	-	-	0,00	-100,00	-	-
Інші фінансові доходи														
- доходи від отриманих відсотків на залишки коштів на рахунку в банку	22,37	195,13	25,14	48,12	64,25	172,76	-169,99	22,98	16,12	772,17	-87,12	91,41	33,50	187,16
Інші фінансові витрати														
- витрати з дисконтування зобов'язання з виплат пільгових пенсій	1241	543	1155	1508	1818	-698	613	353	310	-56,27	112,89	30,54	20,56	46,50
Доходи, всього	63844	110019	44440	42326	65031	46175	-65580	-2114	22705	72,33	-59,61	-4,76	53,64	1,86
Витрати, всього	62996	79331	95800	54048	73864	16334	16470	-41752	19817	25,93	20,76	-43,58	36,66	17,25
Прибуток до оподаткування	848	30689	-51360	-11722	-8833	29841	-82049	39639	2889	3520,35	-267,36	-77,18	-24,64	-1142,03

Аналіз доходів і витрат підприємства за 2020–2024 роки демонструє тенденцію до змін фінансових показників, що відображає вплив зовнішніх ринкових умов та внутрішніх факторів виробничої діяльності.

Чистий дохід від реалізації у 2021 році зріс на +45 860 млн грн (+72,14 %) порівняно з 2020 роком, що свідчить про сприятливу кон'юнктуру ринку. Однак у 2022 році відбулося різке скорочення — −65 485 млн грн (−59,91 %), що відображає зниження виробничих потужностей та порушення логістичних ланцюгів. У 2023 році доходи зменшилися незначно (−1 970 млн грн, −4,50 %), а у 2024 році підприємству вдалося досягти приросту на +22 743 млн грн (+54,35 %), що може означати часткове відновлення виробництва.

Собівартість у 2021 році зросла на +15 716 млн грн (+26,71 %), однак у 2022 році знизилася на −18 732 млн грн (−25,12 %), що відображає скорочення обсягів виробництва. У 2023 р. собівартість зменшилася на −5 194 млн грн (−9,30 %), а у 2024 р. зросла на +18 406 млн грн (+36,35 %), що може свідчити про подорожчання ресурсів та енергоносіїв.

Структура витрат:

1. Витрати на оплату праці зросли у 2021 році на +501 тис грн (+8,90 %), але у 2022–2023 рр. скоротилися відповідно на −11,96 % та −19,72 %, відображаючи оптимізацію персоналу й зниження виробничої активності.

2. Амортизаційні витрати мають спад у 2022 р. (−922 тис. грн, −13,00 %) та значне зниження у 2023 р. (−2 561 тис. грн, −41,50 %), що може свідчити про відтермінування капітальних інвестицій.

3. Інші витрати у 2024 році зростають на +4 449 тис. грн (+31,02 %), що може бути наслідком збільшення логістичних, соціальних чи екологічних витрат.

Адміністративні витрати у 2021 році збільшилися на +1 413 тис грн (+63,99 %), у 2022 — скоротились на −48,96 %, а у 2024 — зросли на +601 тис грн (+4,81 %), що свідчить про періодичні зміни у структурі управлінських витрат.

Інші операційні витрати у 2023 році різко зросли — +499 млн грн (+261,42 %), що може бути пов'язано з непередбаченими витратами, штрафами або курсовими різницями.

Фінансові доходи демонструють зростання у 2021 році (+172,76 %), зниження у 2022 році (–87,12 %) та знову зростання у 2023–2024 рр. Загальна тенденція свідчить про зміну обсягів вільних грошових коштів на рахунках підприємства.

Фінансові витрати коливаються: після скорочення у 2021 р. (–56,27 %) вони знову зростають у 2022 р. (+112,89 %) та демонструють зростання у 2023–2024 рр., що свідчить про збільшення кредитного навантаження або витрат на обслуговування боргу.

Показник прибутку до оподаткування у 2021 році різко зріс на +29 841 млн грн (+3 520 %), але у 2022 році відбулося падіння на –82,49 %. У 2023 році спостерігається часткове відновлення (+39 639 млн грн), однак у 2024 році результат знову погіршується (–2 889 млн грн, –24,64 %).

Важливою складовою оцінювання фінансового стану будь-якого підприємства є визначення рівня його фінансової стійкості, адже цей показник відображає стабільність фінансових ресурсів, оптимальність їх структури та здатність підприємства функціонувати на довгостроковій основі. Фінансова стійкість характеризує баланс між власними та залученими джерелами фінансування, рівень залежності від кредиторів, спроможність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання та підтримувати безперервність виробничого процесу.

Визначимо тип фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» в динаміці з 2020 по 2024 рр. (табл 2.4)

З табл. 2.4 видно, у 2020–2021 роках ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» перебувало у стані абсолютної фінансової стійкості. Це означало, що підприємство повністю забезпечувало свої запаси власними джерелами фінансування і мало достатній обсяг оборотних коштів. У цей період поєднувалися зростання доходів, позитивна динаміка рентабельності та високі ціни на металопродукцію, що створювало сприятливі умови для розвитку.

Таблиця 2.4 - Тип фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Нв	12 180 114	16 364 554	5 233 597	-9 313 483	-19 866 203
Нд	21 784 700	23 723 794	11 279 951	-2 914 921	-13 467 641
Нз	39 650 384	45 613 529	29 703 419	21 701 441	11 148 721
Зв	7 438 127	14 495 239	14 021 719	10 842 192	10 842 192
(+- Нв)	4 741 987	1 869 315	-8 788 122	-20 155 675	-30 708 395
(+-Нд)	14 346 573	9 228 555	-2 741 768	-13 757 113	-24 309 833
(+-Нз)	32 212 257	31 118 290	15 681 700	10 859 249	306 529
Тип фінансової стійкості					
	Абс.	Абс.	Абс.	Нестабільний фінансовий стан	Нестабільний фінансовий стан

У 2023–2024 роках ситуація різко змінилася. Підприємство перейшло в стан нестабільної фінансової стійкості. Це означає, що власних коштів вже не вистачало для фінансування запасів, і компанія змушена була більше покладатися на залучені ресурси. Від’ємні значення основних показників свідчили про залежність від кредиторів та загрозу втрати фінансової автономії.

Таким чином, у 2020–2021 роках підприємство демонструвало стабільний фінансовий стан, що проявлялося у високих показниках рентабельності, достатньому обсязі власного капіталу та стійкості до зовнішніх коливань. У 2022 році з’явилися чіткі ознаки кризових тенденцій: погіршення платоспроможності, суттєве зменшення оборотних активів та зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування. У 2023–2024 роках фінансова стійкість була фактично втрачена, що стало наслідком скорочення виробництва, падіння рентабельності, зростання витрат і значного впливу зовнішніх негативних факторів, пов’язаних з воєнними подіями та нестабільністю ринку.

З цією метою слід, здійснити детальний фінансово-економічний аналіз, оцінити підприємницькі ризики, які виникають на виробництві, визначити шляхи зниження ступеня ризику діяльності підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 - Розрахунок відносних показників фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

№ з/п	Показники	Норм. значення	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відн. Відхилення, %			
								2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,689	0,724	0,536	0,341	0,143	5	-25,99	-36,46	-58,01
2	Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	1,451	1,382	1,867	2,936	6,993	-4,76	35,11	57,28	138,16
3	Маневреність робочого капіталу	за планом	0,6107	0,611	1,243	-3,720	-0,964	0,05	103,45	-399,24	-74,07
4	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	>0,5	0,2	0,31	0,4	-0,182	-1,686	54,9	29,01	-145,50	826,27
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	2,216	2,617	1,153	0,516	0,167	18,1	-55,95	-55,21	-67,69
6	Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	-	0,451	0,382	0,867	1,936	5,993	-15,32	127	123,34	209,51
7	Коефіцієнт стійкості фінансування	0,8-0,9	0,795	0,793	0,65	0,477	0,286	-0,24	-18,01	-26,68	-39,99
8	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,311	0,276	0,464	0,659	0,857	-11,09	68,01	42,12	29,96
9	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	<1	0,165	0,122	0,263	0,253	0,271	-25,78	115,19	-3,95	7,42
10	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	0,136	0,088	0,176	0,285	0,500	-35,64	101,23	62,19	75,18
11	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	>0,1	0,0857	0,3588	0,176	-0,429	-0,812	318,53	-50,89	-343,84	89,23
12	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	0,35	0,252	0,247	0,206	0,167	-28,04	-1,79	-16,48	-19,11
13	Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	0,65	0,748	0,753	0,794	0,833	15,07	0,6	5,40	4,97
14	Коефіцієнт страхування бізнесу	>0,2	0,0066	0,0055	0,011	0,012	0,011	-16,49	100,83	11,90	-9,07
15	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	>0,2	1,638	1,637	0,804	-0,269	-0,849	-0,05	-50,85	-133,44	215,76

Проаналізуємо витратні, ресурсні і доходні показники рентабельності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (табл.2.6).

Таблиця 2.6 - Динаміка показників рентабельності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

№ з / п	Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення (+/-)			
							2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ВИТРАТНІ ПОКАЗНИКИ										
1	Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг)	7,9	46,6	-21,51	-17,35	-6,45	38,70	-68,11	4,16	10,91
2	Рентабельність операційної діяльності	3,35	39,39	-20,54	0,82	0,52	36,04	-59,93	21,36	-0,30
3	Рентабельність звичайної діяльності	1,35	38,68	53,61	-22,31	-12,26	37,33	14,93	-75,92	10,05
4	Рентабельність господарської діяльності	1,35	41,55	-0,01	-21,65	-11,96	40,20	-41,56	-21,64	9,69
5	Коефіцієнт покриття виробничих витрат	107,9	146,6	78,49	82,65	93,55	38,70	-68,11	4,16	10,91
6	Коефіцієнт окупності виробничих витрат	92,67	68,22	127,41	121,00	106,89	-24,45	59,19	-6,41	-14,11
РЕСУРСНІ ПОКАЗНИКИ										
7	Рентабельність підприємства	0,8	25,98	-61,85	-23,69	-17,92	25,18	-87,83	38,16	5,77
8	Рентабельність власного капіталу	1,4	44,66	-98,05	-53,00	-60,47	43,26	-142,71	45,05	-7,47
9	Рентабельність залученого капіталу	2,63	108,21	-191,22	-42,25	-18,79	105,58	-299,43	148,97	23,46
10	Рентабельність перманентного капіталу	1,2	39,75	-86,93	-20,68	-23,74	38,55	-126,68	66,25	-3,06
11	Рентабельність необоротних активів (фондорентабельність)	1,43	51,8	-123,51	-48,53	-33,59	50,37	-175,31	74,98	14,94
12	Рентабельність оборотних активів	2,53	81,12	-136,38	-45,61	-38,27	78,59	-217,50	90,77	7,34
13	Рентабельність покриття активів	68,31	112,6	55,3	-23,51	-17,89	44,29	-57,30	-78,81	5,62
14	Рентабельність окупності активів	1,46	0,89	1,81	119,14	76,45	-0,57	0,92	117,33	-42,69
15	Рентабельність покриття власного капіталу	104,51	159,07	83,65	189,23	551,75	54,56	-75,42	105,58	362,52
16	Рентабельність окупності власного капіталу	0,96	0,63	1,2	0,53	0,18	-0,33	0,57	-0,67	-0,35
ДОХОДНІ ПОКАЗНИКИ										
17	Валова рентабельність продажу	7,33	31,78	-27,41	-21,00	-6,89	24,45	-59,19	6,41	14,11
18	Чиста рентабельність продажу	1,17	23,07	-111,85	-28,22	-13,70	21,90	-134,92	83,63	14,52
19	Рентабельність доходу від операційної діяльності	1,33	28,26	-31,66	-24,27	-10,90	26,93	-59,92	7,39	13,38

Оцінка прибутковості підприємства є важливим етапом аналізу його фінансово-господарської діяльності, оскільки дає змогу визначити ефективність використання ресурсів, рівень фінансової стійкості та перспективи подальшого розвитку. Для комплексної характеристики прибутковості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» доцільно проаналізувати показники рентабельності, які відображають співвідношення отриманого прибутку до обсягу реалізації продукції, активів, власного капіталу та виробничих витрат.

На рис. 2.11 представлено динаміку зміни рентабельності «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

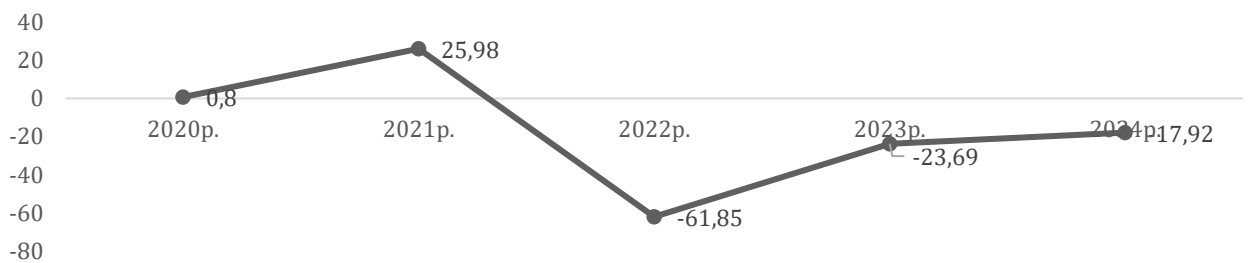

Рис. 2.11 – Динаміка зміни рентабельності підприємства за 2020-2024 рр.

У 2020 році рентабельність підприємства була незначною і становила 0,8%. Це свідчить про те, що діяльність велася майже на межі беззбитковості: доходи лише трохи перевищували витрати. У 2021 році показник значно покращився і досяг 25,98 %. Основними причинами такого зростання були сприятлива кон'юнктура на світовому ринку сталі, зростання цін на металопродукцію, а також ефективніше використання виробничих потужностей. У 2022 році ситуація кардинально змінилася: рентабельність знизилася до –61,85 %. Основними причинами були воєнні дії, руйнування логістичних ланцюгів, скорочення експорту, підвищення вартості енергоносіїв і сировини. У 2023 році рентабельність залишалася від'ємною (–23,69 %), але падіння було вже менш глибоким. У 2024 році відбулося подальше покращення: рентабельність становила –17,92 %. Хоча показник залишався

негативним, він свідчить про зменшення збитковості та певні ознаки відновлення фінансових результатів.

Таким чином, у період 2020–2024 рр. фінансовий стан підприємства характеризувався нестабільністю та значними коливаннями, що були зумовлені впливом як зовнішніх факторів (зміни ринкової кон'юнктури, геополітичні ризики, порушення логістичних ланцюгів), так і внутрішніх чинників (зростання витрат, підвищене боргове навантаження).

Для підвищення результативності діяльності підприємства та збільшення рівня прибутковості необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на проведення аналізу й оцінки можливостей нарощування обсягів виробництва, зниження собівартості продукції шляхом мінімізації витрат, розробку та впровадження нових видів продукції, а також удосконалення технічної та технологічної бази виробництва, що вплине на збільшення прибутку підприємства.

РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Встановлення факторів впливу на результативні показники роботи підприємства

Прибуток – важливий показник, який характеризує фінансовий результат діяльності підприємства та відображає фінансовий результат підприємницької діяльності, є джерелом матеріального заохочення працівників і базою для розрахунків показників інвестиційної привабливості підприємства, а також забезпечує фінансування розширеного виробництва та соціально-економічного розвитку підприємства. Отриманий прибуток будь-якого підприємства є головним фінансовим результатом та метою його діяльності, а також є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства. Чим більше прибутку підприємство отримує на вкладений капітал, тим ефективніше працює підприємство.

Встановлення факторів впливу на результативні показники діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є важливим етапом економічного аналізу підприємства, оскільки дає змогу визначити причини зміни фінансових результатів, рівня прибутковості, обсягів виробництва та конкурентоспроможності підприємства. Результативні показники роботи підприємства формуються під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на ефективність його функціонування.

До основних результативних показників діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» належать: обсяг виробництва та реалізації продукції, чистий дохід, собівартість продукції, прибуток, рентабельність, продуктивність праці, фондоддача, рівень витрат та фінансова стійкість підприємства.

Для встановлення факторів впливу на результативні показники роботи підприємства застосуємо кореляційно-регресійний аналіз, який є важливою основою для прогнозування фінансових результатів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Вони дозволяють не тільки визначити ключові фактори впливу на прибутковість, а й сформувавши практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізації витрат та збалансування виробничо-фінансової політики підприємства.

.Найпростіша форма залежності - лінійна, тобто залежність виду:

$$y_0 = A_0 + A_1X_1 + A_2X_2 + A_3X_3 + \dots + A_nX_n, \quad (2.1)$$

де y – результативний показник;

A_0 – вільна складова рівняння;

$A_1, A_2, A_3, \dots, A_n$ – коефіцієнти множинної кореляції;

$X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ – кількісні характеристики чинників, які впливають на результативний показник.

У кореляційну модель включаємо найсуттєвіші чинники які впливають на розмір чистого прибутку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (табл. 2.10).

Серед них:

X_1 – дохід від реалізації. Базовий показник, що визначає масштаб діяльності та формує основу фінансових результатів. Його зростання безпосередньо сприяє підвищенню прибутку та фінансової стійкості.

X_2 – собівартість реалізованої продукції. Ключовий елемент витрат, який має зворотний вплив на прибутковість: збільшення собівартості знижує фінансовий результат.

X_3 – адміністративні та збутові витрати. Витрати на управління та організацію збуту. Високий рівень вказує на потребу в оптимізації та впливає на кінцевий прибуток.

X_4 – валовий прибуток. Проміжний показник, що показує різницю між доходом і собівартістю. Є основою для формування операційного та чистого прибутку.

X5 – основні засоби. Вартість виробничої бази, яка відображає капіталомісткість галузі. Її ефективне використання впливає на продуктивність і конкурентоспроможність.

X6 – готова продукція і товари. Обсяг запасів на складах. Оптимальний рівень підтримує ліквідність, тоді як надмірні залишки свідчать про проблеми зі збутом.

X7 – грошові кошти. Індикатор фінансової гнучкості. Високий рівень забезпечує своєчасні розрахунки, низький – підвищує ризик труднощів із ліквідністю.

X8 – поточні зобов'язання. Показник боргового навантаження. Зростання обмежує платоспроможність і створює фінансові ризики.

X9 – дебіторська заборгованість. Характеризує стан розрахунків із контрагентами. Її зростання знижує ліквідність, своєчасне погашення – покращує грошові потоки.

X10 – операційні витрати. Інтегральний показник усіх витрат, пов'язаних з основною діяльністю. Їх зростання безпосередньо зменшує чистий прибуток.

Y – чистий прибуток. Результативний показник, що інтегрує вплив усіх факторів та відображає загальну ефективність і фінансову стійкість підприємства.

Отже, включення до моделі зазначених змінних дозволяє комплексно оцінити фінансові результати ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», визначити найвпливовіші фактори та сформулювати практичні рекомендації для підвищення ефективності управління. Аналіз взаємозв'язків між показниками дає змогу визначити, які з них потребують першочергової уваги керівництва, а також які управлінські рішення можуть мати найбільший ефект. Це особливо важливо в умовах нестабільного економічного середовища, коли здатність швидко реагувати на зміни зовнішніх і внутрішніх факторів стає запорукою збереження фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

Динаміка фінансових показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2018-2024 рр. представлена в табл. 3.1:

Таблиця 3.1 - Динаміка факторів впливу на результативний показник підприємства

Показники	Роки						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
X ₁ – дохід від реалізації	67963171	62409226	63 496 684	109 303 155	43 818 410	41 848 635	64 591 407
X ₂ – собівартість реалізованої продукції	54675902	63503128	58 845 530	74 561 304	55 829 721	50 635 909	69 042 126
X ₃ – адміністративні та збутові витрати	2751310	2630996	2207941	3620729	1847967	1712943	2314051
X ₄ – валовий прибуток	13287269	-1093902	4 651 154	34 741 851	-12 011 311	-8 787 274	-4 450 719
X ₅ – основні засоби, тис. грн	47029241	47 757 468	51 996 100	51 945 454	18 996 729	18 468 194	19 904 180
X ₆ – готова продукція і товари	11893572	1 464 386	1 178 953	2 218 815	711 622	1 353 149	1 650 533
X ₇ – грошові кошти, тис. грн	2008813	1 005 218	867 691	1 374 859	954 053	523 938	488 391
X ₈ – поточні та довгострокові зобов'язання	23183467	36913281	27470270	29248975	24469822	31014924	44329219
X ₉ – дебіторська заборгованість	24684899	25766910	21637895	29631913	14401960	9839064	8733884
X ₁₀ – операційні витрати	60500588	66244089	60 244 083	82 549 368	59 796 924	49 999 590	74 400 945
У - чистий прибуток	9509163	-2265232	740902	25 216 068	-49 009 104	-11 811 030	-8 848 963

З метою виявлення основних факторів, що впливають на чистий прибуток діяльності підприємства, потрібно провести аналіз окремих фінансових показників діяльності підприємства (табл. 3.2)

Таблиця 3.2 - Значення коефіцієнтів детермінації між чистим прибутком і факторами

Фактор	Показник	Економічний зміст	Економетрична залежність	R ²
X ₁	ДР	Дохід від реалізації	$y = 0,8287x - 6E+07$	0,644
X ₂	С	Собівартість реалізованої продукції	$y = 1,3368x - 9E+07$	0,245
X ₃	АЗВ	Адміністративні та збутові витрати	$y = 28,622x - 8E+07$	0,642
X ₄	ВП	Валовий прибуток	$y = 1,2123x - 1E+07$	0,720
X ₅	ОЗ	Основні засоби, тис. грн	$y = 1,0451x - 4E+07$	0,561
X ₆	ГП	Готова продукція і товари	$y = 2,1847x - 1E+07$	0,144
X ₇	ГК	Грошові кошти, тис. грн	$y = 19,588x - 3E+07$	0,201
X ₈	ПДЗ	Поточні та довгострокові зобов'язання	$y = 0,1973x - 1E+07$	0,004
X ₉	Дз	Дебіторська заборгованість	$y = 1,818x - 4E+07$	0,427
X ₁₀	ОВ	Операційні витрати	$y = 1,0623x - 7E+07$	0,247
У	ЧДР	Чистий дохід від реалізації		

Аналізуючи дані табл. 3.2, можна зробити висновок, що всі показники тим чи іншим чином пов'язані з показником чистого доходу від реалізації, але найбільший вплив на результативний показник здійснює дохід від реалізації, адміністративні та збутові витрати, валовий прибуток, тому ці три показника будемо використовувати в моделі.

Проведено регресійний аналіз впливу факторів (табл. 3.3).

Отже, використовуючи той самий алгоритм, отримуємо наступне рівняння регресії:

$$Y = -0,193 X_1 + 6,043 X_2 + 1,241 X_3$$

В результаті проведеного дослідження було встановлено величину коефіцієнта множинної кореляції $R = 0,8498$, який вказує на досить щільний зв'язок між факторами і результативною ознакою.

Таблиця 3.3 - Результати регресійного аналізу

	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна похибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значення</i>	<i>Нижні 95%</i>	<i>Верхні 95%</i>	<i>Нижні 95,0%</i>	<i>Верхні 95,0%</i>
Y-пересечение	-12108851,32	73403154,91	-0,16496	0,87946	- 245710450,5	221492747,8	- 245710450,5	221492747,8
X1 – дохід від реалізації	-0,19329	1,38393	-0,13967	0,89776	-4,59760	4,21100	-4,59760	4,21100
X3 – адміністративні та збутові витрати	6,04345	41,35624	0,14613	0,89308	-125,57058	137,65748	-125,57058	137,65748
X4 – валовий прибуток	1,24096	1,45742	0,85147	0,45707	-3,39722	5,87915	-3,39722	5,87915

Множинний коефіцієнт детермінації ($R^2 = 0,7221$) свідчить про те, що варіація обсягу чистого прибутку досліджуваних підприємств на 72,21% обумовлюється такими факторами, як : дохід від реалізації, адміністративні та збутові витрати, валовий прибуток.

На основі отриманих параметрів рівняння регресії та на основі розрахунку коефіцієнтів еластичності можна зробити висновки, що величина валового прибутку (X_4) більше впливає на чистий дохід від реалізації ніж величина дохід від реалізації (X_1) і адміністративних та збутових витрат (X_3). При збільшенні показника валового прибутку на 100 од. чистий дохід від реалізації продукції збільшиться на 124,09 од., доходу від реалізації – на 1,93 од, а при збільшенні розміру адміністративних та збутових витрат – знизиться на 604,34 од.

Отже, запропонована модель є адекватною, оскільки всі її показники відповідають нормативним значенням та успішно проходять перевірку за основними критеріями статистичної значущості. Це свідчить про те, що модель правильно відображає взаємозв'язки між досліджуваними змінними та формує достовірне уявлення про вплив ключових факторів на результативний показник. Завдяки цьому модель може використовуватися для економічних розрахунків і практичних висновків.

3.2. Обґрунтування пропозицій щодо напрямів підвищення прибутковості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг

У сучасних умовах нестабільного економічного середовища, зростання собівартості продукції, подорожчання енергоносіїв та матеріалів особливого значення набуває оптимізація діяльності підприємства. Під оптимізацією розуміють процес пошуку найкращого варіанта використання ресурсів, що забезпечує досягнення встановлених цілей за заданих обмежень. Оптимізаційні рішення спрямовані на підвищення результативності, прибутковості, продуктивності та загальної стійкості підприємства.

Важливим елементом удосконалення управлінських та виробничих процесів є впровадження організаційно-технічних заходів, під якими слід розуміти сукупність дій, спрямованих на покращення організації праці, вдосконалення технологічних процесів, підвищення ефективності використання обладнання та ресурсів, зменшення втрат і непродуктивних витрат. Такі заходи дозволяють активізувати внутрішні резерви підприємства — приховані можливості для зростання ефективності, які не потребують масштабної модернізації виробництва, але забезпечують відчутний економічний результат.

Сучасний підхід до управління промисловими підприємствами передбачає використання комплексної системи оцінювання, що охоплює аналіз витрат, структури собівартості, рівня продуктивності праці, ресурсоощадності, організаційної гнучкості та ефективності внутрішніх процесів.

Крім того, вагоме місце займає оцінювання результативності заходів, яке передбачає визначення ступеня впливу впроваджених рішень на ключові показники діяльності. Результативність характеризує не лише економічний, а й організаційний ефект, що проявляється у зменшенні простоїв обладнання, покращенні умов праці, прискоренні виконання робіт, поліпшенні системи управління документацією тощо.

Таким чином, дослідження ефективності результатів оптимізації має комплексний характер і дозволяє оцінити не лише економічну доцільність запропонованих заходів, а й їхній вплив на систему управління підприємством. Теоретичні засади аналізу ефективності створюють методологічну основу для подальшого розгляду конкретних організаційно-технічних заходів та визначення їхнього економічного ефекту на діяльність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Захід №1. Удосконалення управління логістичною діяльністю.

Витрати на збут включають витрати на транспортування, оформлення документів, перевірку якості та супровід відвантажень. Частина цих операцій може бути оптимізована за рахунок покращення планування логістики, укрупнення партій продукції, стандартизації транспортних операцій та переходу

на часткову електронну форму обліку. Це дозволить мінімізувати дублювання операцій та зменшити витрати на обробку замовлень.

Витрати на збут до впровадження:

66 тис. грн

Після заходу вони зменшаться на 10%:

$66 - 0,10 \cdot 66 = 59,4$ тис. грн

Зменшення витрат:

$\Delta B = 6,6$ тис. грн

Витрати на впровадження:

$B = 1,50$ тис. грн

Економічний ефект:

$E1 = 6,6 - 1,50 = 5,1$ тис. грн

Захід є маловитратним та забезпечує позитивний економічний результат.

Захід №2. Оптимізація операційних витрат.

Відсутність необхідних запасних частин у разі аварійного виходу обладнання з ладу є поширеною проблемою, що призводить до простоїв виробництва та збільшення операційних витрат. Доставка деталей часто займає від одного до кількох днів, протягом яких підприємство несе втрати через незаплановані зупинки агрегатів. Формування аварійного резерву критичних запасних частин дозволяє оперативно відновлювати роботу обладнання, мінімізувати втрати від простоїв та уникнути додаткових витрат.

Обсяг інших операційних витрат до впровадження:

8692 тис. грн

Після впровадження заходу операційні витрати зменшаться на 1,5%:

$8692 - 0,015 \cdot 8692 = 8692 - 130,38 = 8561,62$ тис. грн

Зменшення витрат:

$\Delta B = 8692 - 8561,62 = 130,38$ тис. грн

Витрати на формування аварійного резерву:

$B = 18$ тис. грн

Економічний ефект:

$$E_2 = 130,38 - 18 = 112,38 \text{ тис. грн}$$

Отже, створення аварійного резерву є економічно виправданим та дозволяє значно зменшити втрати від простоїв.

Захід №3. Економія витрат на споживання електроенергії за рахунок впровадження енергозберігаючого обладнання.

На підприємстві значна частина електрообладнання працює на електродвигунах старого зразка (клас енергоефективності ІЕ1–ІЕ2), які споживають на 15–25% більше електроенергії порівняно із сучасними двигунами класу ІЕ3. Через знос та низьку енергоефективність двигунів зростають витрати електроенергії, а також збільшується кількість аварійних зупинок обладнання. Використання енергоефективних електродвигунів дозволить зменшити енергоспоживання, підвищити стабільність роботи агрегатів та продовжити їхній ресурс.

Розрахунок споживання електроенергії до та після впровадження заходу
Обсяг витрат на електроенергію у складі собівартості до впровадження заходу становив:

$$V_{до} = 2071,26 \text{ тис. грн}$$

Енергоефективні двигуни дозволяють зменшити споживання електроенергії на 15%.

Після впровадження заходу витрати на електроенергію становитимуть:

$$V_{після} = 2071,26 - 0,15 \cdot 2071,26$$

$$V_{після} = 2071,26 - 310,69 = 1760,57 \text{ тис. грн}$$

Зменшення витрат:

$$\Delta V = 2071,26 - 1760,57 = 310,69 \text{ тис. грн}$$

Витрати на впровадження заходу:

Вартість закупівлі та монтажу енергоефективних двигунів:

$$V = 15 \text{ тис. грн}$$

Економічний ефект:

$$E_3 = \Delta V - V = 310,69 - 15 = 295,69 \text{ тис. грн}$$

Отже, модернізація електродвигунів забезпечує суттєве зниження енергоспоживання підприємства, зменшує витрати на електроенергію та покращує технічний стан виробничих агрегатів. Захід є економічно ефективним та доцільним до реалізації завдяки швидкій окупності та значному зниженню експлуатаційних витрат.

Захід №4. Скорочення непродуктивних витрат робочого часу за рахунок впровадження ефективної системи планування змін.

Фонд оплати праці підприємства містить значну частку витрат на понаднормові роботи, які виникають через недосконале планування змін, нерівномірне навантаження персоналу та відсутність контролю за перевищенням робочих норм. Впровадження ефективної системи планування змін, автоматизація обліку робочого часу та контроль за надурочними дозволять зменшити витрати та підвищити дисципліну праці.

Фонд оплати праці у 2024 році становить:

170929,00 тис. грн

Обсяг понаднормових — 5% від ФОП:

$ПН=0,05 \cdot 170929,00=8546,45$ тис. грн

Скорочення понаднормових на 10% дає економію:

$\Delta B=0,1 \cdot 8546,45=854,65$ тис. грн

Витрати на впровадження:

$B=295,00$ тис. грн

Економічний ефект:

$E4=854,65-295,00=559,65$ тис. грн

Таким чином, захід дозволяє знизити навантаження на фонд оплати праці та підвищити ефективність управління персоналом.

Захід №5. Удосконалення системи електронного документообігу з метою оптимізації адміністративних витрат.

В умовах великої кількості внутрішніх документів підприємство несе значні витрати на придбання паперу, витратних матеріалів, друк, зберігання та обробку документації. Крім того, паперовий документообіг потребує більше

часу й знижує оперативність управлінських рішень. Перехід на електронний документообіг дозволить мінімізувати витрати, пов'язані з обробкою документів, скоротити час їх узгодження та підвищити ефективність адміністративної діяльності.

Обсяг адміністративних витрат до впровадження:

$$2278 \text{ тис. грн}$$

Після впровадження електронного документообігу адміністративні витрати зменшаться на 3% і становитимуть:

$$2278 - 0,03 \cdot 2278 = 2209,66 \text{ тис. грн}$$

Зменшення витрат:

$$\Delta B = 2278 - 2209,66 = 68,34 \text{ тис. грн}$$

Витрати на впровадження:

$$B = 6,5 \text{ тис. грн}$$

Економічний ефект:

$$E5 = 68,34 - 6,5 = 61,84 \text{ тис. грн}$$

Таким чином, перехід на електронний документообіг забезпечує економію витрат та значно підвищує швидкість обробки внутрішньої документації.

Розрахуємо загальний економічний ефект від впровадження п'яти заходів, що збільшують прибутковість підприємства.

$$E_{\text{заг}} = E1 + E2 + E3 + E4 + E5$$

$$E_{\text{заг}} = 1469,53 \text{ тис. грн}$$

Економічна ефективність розроблених пропозицій щодо підвищення прибутковості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» наведена в табл. 3.12, що дає змогу оцінити результативність запропонованих заходів.

Таблиця 3.4 - Економічна ефективність розроблених пропозицій щодо збільшення прибутковості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

№	Заходи	Спрямованість заходу	Результати, тис. грн.	Витрати, тис. грн.	Економічний ефект, тис. грн.
1	Удосконалення управління логістичною діяльністю	Оптимізація транспортних маршрутів, удосконалення управління запасами, зниження витрат на збут продукції	6,60	1,50	5,10
2	Оптимізація операційних витрат	оптимізація виробничих процесів, скорочення виробничих витрат та підвищення продуктивності праці	130,38	18,00	112,38
3	Економія витрат на споживання електроенергії за рахунок впровадження енергозберігаючого обладнання	Зниження енергоспоживання підприємства за рахунок впровадження енергозберігаючого обладнання	310,69	15,00	295,69
4	Скорочення непродуктивних витрат робочого часу за рахунок впровадження ефективної системи планування змін	Оптимізація витрат на оплату праці	854,65	295	559,65
5	Удосконалення системи електронного документообігу з метою оптимізації адміністративних витрат	Економія витрат та підвищення швидкості обробки внутрішньої документації	68,34	6,50	61,84
	Разом		1370,66	336,00	1034,66

Представлені результати демонструють ефективність запропонованих організаційно-технічних заходів, спрямованих на зниження витрат та підвищення прибутковості підприємства. Найбільший результат отримано завдяки скороченню понаднормових витрат фонду оплати праці та модернізації електродвигунів, що дозволяє суттєво зменшити енергоспоживання та оптимізувати використання трудових ресурсів. Сукупний економічний ефект підтверджує значний потенціал внутрішніх резервів підприємства та доцільність подальшого впровадження подібних рішень.

Для підтвердження цього припущення деякі з проаналізованих вище показників були розраховані на прогнозний рік (табл.3.5).

Таблиця 3.5 - Прогнозовані показники ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

№ з/п	Показники	2024	Прогнозний рік	Відхилення	
				Абсолютне	Відносне
1	2	3	4	5	6
2	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	69042126	69 040 920,70	-1 205,30	-0,002
3	Адміністративні витрати, тис. грн.	2 278 484	2 278 392,88	-91,12	-0,004
4	Витрати на збут, тис. грн.	35 567	35 557,10	-9,90	-0,028
5	Інші операційні витрати, тис. грн.	690180	690 006,16	-173,84	-0,025
6	Продуктивність праці, тис. грн./ос.	1632,93	1 633,00	0,07	0,004
7	Валовий прибуток, тис. грн.	-4450719,00	-4449513,70	1 205,30	-0,027
8	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	-7079139,00	-7077253,39	1 885,61	-0,027
9	Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	-8833003,00	-8831117,39	1 885,61	-0,021
10	Чистий фінансовий результат, тис. грн.	-8848963,00	-8847077,39	1 885,61	-0,021
11	Витрати на 1 гривню продукції, коп.	110,47	110,44	-0,03	-0,030
12	Рентабельність операційної діяльності, %	0,52	0,53	0,01	x
13	Коефіцієнт покриття витрат	0,66	0,67	0,01	1,149

Прогнозування основних фінансово-економічних показників дало змогу оцінити вплив запропонованих заходів на діяльність підприємства у короткостроковій перспективі. Загальні результати свідчать про позитивний ефект від упровадження організаційно-технічних рішень, спрямованих переважно на оптимізацію витрат та підвищення ефективності виробничих і управлінських процесів.

У першу чергу спостерігається незначне, але стабільне зменшення собівартості реалізованої продукції, яка скоротилася на 1 205,30 тис. грн. Це стало можливим за рахунок зниження енергоспоживання та оптимізації фонду оплати праці шляхом скорочення понаднормових робіт. Враховуючи значну частку цих витрат у загальній собівартості, навіть незначне їх зменшення позитивно позначається на фінансових результатах підприємства.

Адміністративні витрати зменшилися на 91,12 тис. грн у результаті переходу на електронний документообіг, що дало змогу знизити витрати на папір, друк, архівування та скоротити часові затрати персоналу. Аналогічно скоротилися витрати на збут — на 9,9 тис. грн, що пов'язано з оптимізацією логістичних процесів та внутрішнього документообігу.

Інші операційні витрати зменшилися на 173,84 тис. грн. Формування аварійного резерву запасних частин зменшило ризики тривалих простоїв обладнання, що раніше призводило до зростання непродуктивних витрат. Таким чином, упроваджені заходи не лише скорочують витрати, а й підвищують надійність та безперервність виробничого процесу.

Продуктивність праці зросла символічно — на 0,07 грн/особу, що пояснюється переважно непрямим впливом заходів. Проте навіть незначне підвищення продуктивності свідчить про покращення організації праці та зменшення непродуктивних витрат робочого часу.

Поліпшення витратної частини призвело до зростання валового прибутку на 1 205,30 тис. грн, а також поліпшення фінансового результату від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування та чистого фінансового результату — на 1 885,61 тис. грн. Хоча підприємство все ще залишається збитковим, динаміка свідчить про покращення здатності покривати власні витрати та зменшення глибини збитковості.

Позитивні зміни спостерігаються також у показниках рентабельності та коефіцієнті покриття витрат. Рентабельність операційної діяльності зросла з 0,52 % до 0,53 %, що свідчить про поступове відновлення ефективності господарювання. Коефіцієнт покриття витрат підвищився до 0,67, що демонструє покращення співвідношення між доходами та витратами підприємства.

Таким чином, проведений аналіз дав змогу сформулювати комплексне бачення ключових факторів, які впливають на фінансово-економічні результати діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», а також визначити потенційні напрями підвищення ефективності його функціонування в умовах мінливого ринкового середовища. Результати оцінювання свідчать про наявність низки суттєвих проблем, серед яких значний рівень витрат, недостатня результативність операційної діяльності та тривале збереження від'ємного фінансового результату.

Дослідження взаємозалежності основних економічних показників дозволило встановити фактори, що найбільшою мірою впливають на

формування прибутковості підприємства. Визначальну роль відіграють обсяги чистого доходу від реалізації продукції, величина валового прибутку, структура операційних витрат і рівень продуктивності праці персоналу. Саме сукупна дія зазначених чинників обумовлює можливість підприємства забезпечувати покриття витрат та отримання прибутку. Проведений кількісний аналіз дозволив не лише виявити тенденції зміни окремих факторів, а й оцінити ступінь їхнього впливу на фінансові результати діяльності підприємства.

В третьому розділі на основі проведеного факторного аналізу були запропоновані заходи для покращення виробничо-господарської діяльності та підвищення рівня прибутку підприємства, а саме:

1. Удосконалення управління логістичною діяльністю.
2. Оптимізація операційних витрат.
3. Економія витрат на споживання електроенергії за рахунок впровадження енергозберігаючого обладнання.
4. Скорочення непродуктивних витрат робочого часу за рахунок впровадження ефективної системи планування змін.
5. Удосконалення системи електронного документообігу з метою оптимізації адміністративних витрат.

Запровадження вище зазначених нами заходів дасть змогу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» підвищити обсяги виробництва, зменшити витрати компанії, збільшити прибуток підприємства та отримати економічний ефект в розмірі 1034,66 тис. грн.

Практичне значення одержаних результатів дослідження кваліфікаційної роботи полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення прибутковості підприємства, які можуть бути використані для вдосконалення системи управління фінансовими результатами та забезпечення стабільного зростання прибутку в умовах нестабільного економічного середовища.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі було здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів формування прибутку підприємства, а також проведено аналіз фінансових результатів, показників прибутку і рентабельності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 рр.

У процесі дослідження встановлено, що прибуток є ключовим узагальнюючим показником ефективності діяльності підприємства, який відображає результат взаємодії всіх ресурсів — виробничих, трудових, фінансових та управлінських. Прибуток є основним джерелом фінансування для розвитку науково-технічного прогресу, вдосконалення інфраструктури та виробництва, а також підтримки різних інвестиційних проєктів. Він є результатом виробничо-господарської діяльності. Визначено, що рівень прибутковості безпосередньо залежить від обсягів реалізації продукції, структури витрат, собівартості виробництва та ефективності використання ресурсного потенціалу.

Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 рр. показав, що підприємство функціонувало в умовах високої нестабільності зовнішнього середовища, зумовленої геополітичними ризиками, воєнним станом, порушенням логістичних ланцюгів, коливанням попиту на металопродукцію та зростанням вартості енергоресурсів. Це призвело до суттєвого зниження обсягів виробництва та реалізації продукції, а також до погіршення фінансових результатів діяльності.

У цілому аналіз динаміки показників свідчить, що 2020–2021 рр. для ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» характеризувалися відносно стабільним функціонуванням та позитивними фінансовими результатами. Натомість 2022–2023 рр. стали періодом суттєвих випробувань, зумовлених впливом воєнних дій, порушенням логістичних ланцюгів та несприятливими ринковими умовами. У 2024 р. спостерігалися перші ознаки стабілізації та

поступового відновлення діяльності підприємства. Незважаючи на складні зовнішні обставини, комбінат демонструє здатність адаптуватися до змін економічного середовища, що створює передумови для подальшого зміцнення його фінансового стану та підвищення ролі у відновленні національної економіки.

У 2020 році чистий дохід від реалізації продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» становив 63496684 тис. грн, тоді як повна собівартість реалізованої продукції досягала 61053471 тис. грн. Незначна різниця між доходами та витратами свідчила про порівняно невисокий рівень прибутковості господарської діяльності. У 2021 році фінансові результати суттєво покращилися: обсяг чистого доходу збільшився до 109 303 155 тис. грн, що на 72,14 % перевищило показник попереднього року, тоді як собівартість зросла до 78182033 тис. грн, або на 28,06 %. У 2022 році фінансово-господарська діяльність підприємства зазнала істотного негативного впливу зовнішніх факторів. Чистий дохід скоротився до 43818410 тис. грн, що на 59,91 % менше порівняно з 2021 роком, тоді як собівартість знизилася до 57 677 688 тис. грн, або на 26,23 %. Оскільки витрати перевищили обсяг отриманих доходів, підприємство завершило рік зі збитком. Основними причинами стали воєнні дії, скорочення виробничих потужностей, ускладнення логістичних процесів та зниження попиту на продукцію.

У 2023 році негативна тенденція збереглася. Чистий дохід зменшився до 42 278 038 тис. грн, що на 3,52 % менше, ніж у попередньому році, а повна собівартість становила 52348852 тис. грн, скоротившись на 9,24 %. Незважаючи на заходи щодо оптимізації витрат, підприємство продовжувало працювати зі збитком, оскільки рівень собівартості залишався вищим за обсяг виручки від реалізації продукції.

У 2024 році спостерігалось покращення фінансових показників. Чистий дохід зріс до 64 591 407 тис. грн, що на 52,78 % більше порівняно з 2023 роком, тоді як собівартість збільшилася до 71 356 177 тис. грн, або на 36,31 %. Хоча витрати все ще перевищували доходи, більш високі темпи приросту виручки

свідчать про поступове відновлення виробничої активності, зміцнення ринкових позицій та покращення перспектив фінансової стабілізації підприємства.

Важливими показниками оцінки ефективності використання основних засобів є фондovіддача та фондovісткість, які характеризують результативність використання виробничого потенціалу підприємства.

У 2020 році значення фондovіддачі становило 0,81 грн на 1 грн вартості основних засобів, а фондovісткість дорівнювала 1,24 грн/грн. У 2021 році спостерігалось зниження ефективності використання основних засобів: фондovіддача скоротилася до 0,75 грн/грн, тоді як фондovісткість зросла до 1,34 грн/грн. Це свідчить про зменшення результативності використання виробничих фондів, оскільки для створення аналогічного обсягу продукції підприємству необхідно було залучати більший обсяг основних засобів.

Найсуттєвіші зміни у показниках ефективності використання основних засобів спостерігалися у 2022 році. У цей період фондovіддача зросла до 1,89 грн/грн, тоді як фондovісткість скоротилася до 0,53 грн/грн. Проте такі значення були значною мірою зумовлені кризовими явищами та скороченням виробничих потужностей. У 2024 році відзначалось певне покращення ситуації: фондovіддача підвищилася до 0,91 грн/грн, а фондovісткість знизилася до 1,09 грн/грн, що свідчить про поступове відновлення ефективності використання основних засобів. Водночас за підсумками 2020–2024 рр. фондovіддача зменшилася на 11,84 %, що вказує на загальне зниження результативності використання виробничих фондів.

Показник витрат на 1 грн реалізованої продукції також демонструє негативну тенденцію. Якщо у 2020 році на виробництво та реалізацію 1 грн продукції витрачалось 96,15 коп., то у 2024 році цей показник зріс до 110,47 коп. Таким чином, протягом досліджуваного періоду витрати на одиницю продукції збільшилися на 14,9 %, що свідчить про зниження рівня економічної ефективності діяльності підприємства та зростання витратovісткості виробництва.

Аналіз кадрового потенціалу підприємства свідчить про суттєве скорочення чисельності персоналу. За період 2020-2024 рр. середньооблікова чисельність працівників зменшилась з 19 504 осіб до 13 273 особи, скорочення досягло 31,95 %, що свідчить про втрату майже третини кадрового потенціалу підприємства. У цілому за 2020–2024 роки фонд оплати праці скоротився на 52,88 %, що свідчить про глибокі кризові процеси в діяльності підприємства, пов'язані з наслідками воєнних дій, зниженням обсягів виробництва та необхідністю оптимізації витрат.

Отже, результати аналізу виробничо-господарської діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 роки свідчать про істотне погіршення більшості економічних показників підприємства. Визначальний негативний вплив на результати діяльності мали воєнні дії в Україні, порушення логістичних зв'язків, скорочення попиту на металопродукцію на міжнародних ринках, зростання виробничих витрат та обмеження виробничих можливостей. Водночас позитивна динаміка окремих показників у 2024 році свідчить про поступове відновлення діяльності підприємства та наявність потенціалу для покращення його фінансово-економічного стану в перспективі.

У досліджуваному періоді спостерігалось значне скорочення обсягів виробництва та реалізації продукції, відбулася негативна динаміка ключових показників прибутковості, що супроводжувалася зростанням собівартості продукції та високим рівнем операційних витрат, що призвело до зменшення чистого доходу від реалізації. Якщо в 2021 році відбувалась позитивна динаміка зростання чистого фінансового результату, то за період з 2022 року по 2024 рік ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» працювало збитково.

Факторний аналіз дозволив встановити, що найбільший вплив на зміну фінансових результатів мали обсяги чистого доходу від реалізації, рівень виробничих витрат, структура собівартості продукції та ефективність використання трудових ресурсів. Сукупна дія цих факторів визначила загальну тенденцію зниження рентабельності діяльності підприємства.

На основі отриманих результатів обґрунтовано напрями підвищення прибутковості підприємства, серед яких: зниження собівартості продукції за рахунок оптимізації витрат, підвищення продуктивності праці, удосконалення виробничо-технологічної бази, впровадження інноваційних технологій, розширення асортименту продукції та підвищення ефективності управління ресурсами. Реалізація запропонованих заходів дозволить забезпечити більш раціональне використання виробничого потенціалу та підвищити фінансову стійкість підприємства.

В третьому розділі на основі проведеного факторного аналізу були запропоновані заходи для покращення виробничо-господарської діяльності та підвищення рівня прибутку підприємства, а саме:

1. Удосконалення управління логістичною діяльністю.
2. Оптимізація операційних витрат.
3. Економія витрат на споживання електроенергії за рахунок впровадження енергозберігаючого обладнання.
4. Скорочення непродуктивних витрат робочого часу за рахунок впровадження ефективної системи планування змін.
5. Удосконалення системи електронного документообігу з метою оптимізації адміністративних витрат.

Запровадження вище зазначених нами заходів дасть змогу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» підвищити обсяги виробництва, зменшити витрати компанії, збільшити прибуток підприємства та отримати економічний ефект в розмірі 1034,66 тис. грн.

Практичне значення одержаних результатів дослідження кваліфікаційної роботи полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення прибутковості підприємства, які можуть бути використані для вдосконалення системи управління фінансовими результатами та забезпечення стабільного зростання прибутку в умовах нестабільного економічного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14. № 15-16. № 17. Ст. 112 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст. 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Кодекс законів про працю України; Закон, Кодекс від 24.01.83 № 4617-10 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. Редакція від 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
5. Акулюшина М.О., Лук'янчук О.М., Кедік В.В. Сутність прибутку та його формування для підприємств у сучасних умовах: стратегічний аспект.
6. Економіка та суспільство. 2025. Вип. 80. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6859>.
7. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.
8. Брагіна О. С., Бугенко С. І., Павлусь М. Г. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. *Бізнес-Інформ*, 2021. №10. С. 261 – 266.
9. Виклюк М.І., Мірошник Р.О., Майор О.В. Фінансові ризики: економічна природа та класифікація різновидів. *Economics and Management*. 2020. № 86(1). С. 100–106. URL: <https://doi.org/10.36919/2312-7812.1.2020.100> (дата звернення: 29.03.2026).
10. Гайбура Ю.А. Методичні підходи щодо оцінки і прогнозування прибутковості підприємства. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*, 2023. Вип. 1(38). С. 118 – 124.

11. Горбач Л. М., Котляров В. О. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Кондор, 2024. 620 с.
12. Гриценко Л., Боярко І., Шамкало К. Методи і методики аналізу фінансового стану: особливості використання для малих підприємств. *Вісник Університету банківської справи*. 2019. № 2 (35-36). С.108-115
13. Добровольська О. В., Ясинська Д. В. Сучасна парадигма діагностики фінансового стану підприємства в період кризи. *Економічний простір*. 2021. Вип. 166. С. 81—84. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/817/792>
14. Дутчак І., Семчишин А. Теоретичне забезпечення аналізу фінансового стану промислових підприємств України. *Економічний аналіз*. 2024. Вип. 34 (2). С. 208-215. DOI: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/5971>
15. Економіка підприємства : підручник : у 3 т. / Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т ; за ред. А. В. Непрана, І. Ю. Шевченко. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2024. Т. 1. 537 с.
16. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 766 с.
17. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
18. Економіка : теорія і практика: підручник. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2020. 232 с.
19. Жук Н. Аналіз фінансового стану як домінуючий індикатор фінансової безпеки підприємств. *Вісник економіки*. 2022. № 4. С. 97–112. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.097>
20. Камінська І., Мишко О. Методичні підходи до аналізу фінансового потенціалу підприємства. *Економічний форум*. 2020. № 4. С. 107–113.

21. Клімович І.М, Тітієвська К.А. Деякі питання сутності та оцінки фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. №10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2018/64.pdf
22. Коваленко О.В., Татценко В.І. Напрями удосконалення управління прибутковістю підприємства в сучасних умовах. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. №2(7). С. 56-62.
23. Корбутяк А.Г, Бута М.М. Підходи до трактування поняття «фінансовий стан підприємства». *Науковий вісник УНУ*. - зб. наук. праць. 2017. Вип. 16, ч.1. С.149-153.
24. Кошельок Г.В., Міндова О.І., Чернишова Л.В. Факторний аналіз рентабельності виробництва торговельних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2124/2053>
25. Кубецька О.М., Остапенко Т.М., Зайченко Р.А. Підвищення прибутку з метою забезпечення економічної безпеки підприємства. *Бізнес-Інформ*. 2022. №1. С. 287-293.
26. Куліш Г.П., Чепка В.В., Гавриленко В.О. Фінансовий стан підприємства: фактори, що впливають на нього. *Економічні горизонти*. 2022. № 1(19). DOI: 10.32702/2306-6814.2020.19-20.96
27. Куцій Н.С., Демчук В.О. Сутність, задачі та етапи управління фінансовим станом підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2021. №25. С. 92-97. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/25-2021/kutsay.pdf>
28. Лагунов К.В. Аналіз фінансового стану як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №3. С. 163-167.
29. Ладунка І. С., Кучеренко Є. А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. № 15. С. 185-188. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/33.pdf

30. Лашкун Г., Шахно А., Турило А. Формування системи антикризових заходів у проєктному аналізі. *Економіка. Фінанси. Право*, 2024. № 10. URL : <http://efp.in.ua/uk/journal-article/1482>
31. Левкович О.В., Воробйова А.О. Аналітичні основи ліквідності та платоспроможності підприємства. *Ефективна наука*. 2022. № 5. С. 23–30. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.76>
32. Ліснічук О. А., Нестерчук Т. А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 454-462. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-63>
33. Лисак О. І., Андрєєва Л. О., Болтянська Л. О. Економіка підприємства : навч. посіб. Мелітополь : Люкс, 2020. 272 с.
34. Лобова О. М., Ломоносов Д. С. Сучасна практика оцінки фінансового стану підприємств України із використанням національних моделей. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 94–99. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.3.94](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.94)
35. Лопатовська О. Сучасна методика аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 5. С. 221–228. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/11/2022-310-36.pdf>
36. Мазаракі А. А., Блакита Г. В., Ситник Г. В. Економіка підприємства : підручник : у 3 т. Т. 2. / за заг. ред. А. А. Мазаракі. К. : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 472 с.
37. Мних, Є.В. Економічний аналіз: Підручник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. - 412 с.
38. Момот Т.В. Фінансова стійкість підприємства: проблеми та їх вирішення на прикладі будівельної компанії. *«Молодий вчений»*. 2022. Вип. 10 (86). С. 49-51. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-10>.
39. Морозов О.А. Формування прибутку підприємства: теоретичний аспект. *Агросвіт*. 2024. С. 56-62.

40. Нагорний П.Д., Базюк Д.С. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. *Трансформаційна економіка*. 2023. №1 (01). С. 44-49.

41. Наконечна Н. В. Вітчизняні особливості розробки та реалізації стратегії фінансової безпеки бізнес-структур. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. С. 31–43.

42. Насібова О.В., Івашкевич І.О. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 30. С. 185–188. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ecb0c018-8ea33-4508-8241-1709a8504de6/content>

43. Нехай В. А., Нехай В. В. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Економіка та менеджмент*. 2017. № 24. С. 137–140. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/30.pdf>

44. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Особливості аналізу фінансового стану підприємств в умовах воєнного стану. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. С. 232-241. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-31>

45. Онисько С.М. Дослідження економічної сутності категорії «прибуток». *Економічна теорія*. 2020. № 1. С. 58-65. URL : https://ev.nmu.org.ua/docs/2020/1/EV20201_058-065.pdf

46. Паянок Т., Савченко А., Морозюк А. Загальна оцінка фінансового стану підприємства: теоретичні та практичні підходи. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 88–94. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.12.88

47. Поддєрьогін А.М., Білик М. Д. Фінанси підприємств: підручник. 7-ме вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2010. 460 с.

48. Рзаєва Т. Г., Серветник О. В. Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 3. С. 121–124.

49. Ставерська Т. О. та ін. Фінанси підприємства: підручник. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2024. 906 с.
50. Стащук О., Жигар Н. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. *Економічний часопис ВНУ імені Лесі Українки*. 2022. № 3 (31), С. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-03-12-17>
51. Степаненко О.І. Аналіз рентабельності підприємства та шляхи її підвищення в умовах економічної нестабільності. *Причорноморські економічні студії*. 2022. №75. С.93-101.
52. Тюленєва Ю.В., Ренкас С.В. Фактори впливу на прибуток підприємств та напрями підвищення прибутковості. *Підприємництво та інновації*. 2017. Вип. 3. С. 102-107.
53. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Знання, 2020. с.815.
54. Шандова Н. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Дорогань О. І. Оцінка рентабельності підприємства. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2024. № 4 (91). С. 444–451. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.4.60>.
55. Шахно А. Ю., Паустовська Т.І., Арістархова А.Р. Євроінтеграційне спрямування державної політики України: розвиток транспортної системи. Стратегії та політики ЄС: інституційна структура та механізми реалізації: матеріали III наук.-практ. конф.(26-27 березня 2026 року). Кривий Ріг: КНУ. 2026. С. 89-93.
56. Шахно А.Ю., Пашнюк Т.Г., А.Р. Арістархова. Основні напрями підвищення рентабельності підприємства. *Наука, промисловість, суспільство*: матеріали міжнар. наук.-техн. конф. (Кривий Ріг, 2026 р.). Кривий Ріг: КНУ. 2026. С. 378.